

Kontrollutvalget i Porsanger kommune

KONTROLLUTVALGSMØTE

Møtestart: 12.02.2024 kl. 10:00
Møtested: Rådhuset - kommunestyresalen

Saksliste:

01/24	Godkjenning av innkalling
02/24	Godkjenning av saksliste
03/24	Godkjenning av protokoll fra forrige møte
04/24	Orientering v/kommunedirektøren om kommunens brøytetjeneste og finansiering av denne, jf. vedtak i sak 40/23
05/24	Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisors vurdering av uavhengighet
06/24	Årsplan og møteplan 2024
07/24	Prosjektskisse - Eierskapskontroll - Fimil AS
08/24	Referatsaker - KU-møte 1-24 Porsanger

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01212

Sak 1/24

GODKJENNING AV INNKALLING

Saksdokumenter:

Sekretariatets tilråkning:

Kontrollutvalget godkjenner innkallingen.

Saksopplysninger:

På møte i kontrollutvalget 26. juni 2023 vedtok kontrollutvalget i sak 18/23 at godkjenning av innkalling og saksliste, samt godkjenning av protokoll, skal være faste saker på kontrollutvalgets saksliste.

Sekretariatets vurdering:

Sekretariatet tilrår at kontrollutvalget godkjenner innkallingen til møtet.

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01213

Sak 2/24

GODKJENNING AV SAKSLISTE

Saksdokumenter:

Sekretariatets tilråkning:

Kontrollutvalget godkjenner sakslisten.

Saksopplysninger:

På møte i kontrollutvalget 26. juni 2023 vedtok kontrollutvalget i sak 18/23 at godkjenning av innkalling og saksliste, samt godkjenning av protokoll, skal være faste saker på kontrollutvalgets saksliste.

Sekretariatets vurdering:

Sekretariatet tilrår at kontrollutvalget godkjenner sakslisten til møtet.

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01214

Sak 3/24

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA FORRIGE MØTE

Saksdokumenter:

- Protokoll fra møte i kontrollutvalget 23. november 2023

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget godkjenner protokoll fra møte 23. november 2023.

Saksopplysninger:

På møte i kontrollutvalget 26. juni 2023 vedtok kontrollutvalget i sak 18/23 at godkjenning av innkalling og saksliste, samt godkjenning av protokoll, skal være faste saker på kontrollutvalgets saksliste.

Sekretariatets vurdering:

Sekretariatet tilrår at kontrollutvalget godkjenner protokoll fra møte 23. november 2023.

Kontrollutvalget i Porsanger kommune

M Ø T E P R O T O K O L L

Møte nr. 4-23

Tid: **Møtet**

23.11.2023 kl. 12:15-14:20

Kurset

23.11.2023 kl. 09:00-12:15

Sted: Rådhuset – møterom 1

Til stede: **Møtet**

Robert Severin Pedersen, leder

Vetle Langedahl, medlem

Aron Schaanning, medlem

Brit-Kirsti Sivertsen, medlem

Eva Johansen, varamedlem (for Katri-Helen Johansen, nestleder – som hadde meldt forfall)

Kurset

Innføringskurs for kontrollutvalget v/seniorrådgiver i Kusek IKS Tom Øyvind Heitmann
(via Teams)

Robert Severin Pedersen, leder

Vetle Langedahl, medlem

Aron Schaanning, medlem

Brit-Kirsti Sivertsen, medlem

Eva Johansen, varamedlem

Kjell Olav Dypfest, varamedlem

Turid Wilhelmsen, varamedlem

Helen Johannessen, varamedlem

Ann Helen Blix Mørland, fagleder offentlig servicekontor/arkivleder – Porsanger kommune

Meldt Katri-Helen Johansen, nestleder

forfall:

Ikke møtt: **Kurset**

Renathe Solberg, varamedlem

Arnfinn Sjøenden, varamedlem

Andre: **Møtet:**

Kusek IKS

Seniorrådgiver Tom Øyvind Heitmann (via Teams)

KomRev Nord IKS/Vefik IKS

Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor Aud Opgård i sakene 38/23 og 39/23 (via Teams)

Porsanger kommune

Kommunedirektør Steinar Sæterdal (i sakene 38/23 og 39/23)

Rådgiver økonomi Arne Nystad (i sakene 38/23 og 39/23)

Fagleder økonomi Siri Berg (i sakene 38/23 og 39/23)

Leder økonomi og styring Trine Persen (i sakene 38/23 og 39/23)

SAKSLISTE

35/23	Godkjenning av innkalling
36/23	Godkjenning av saksliste
37/23	Godkjenning av protokoll fra forrige møte
38/23	Kontrollutvalgets uttalelse til Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022
39/23	Nummerert revisorbrev nr. 1-23 - Regnskapsåret 2022
40/23	Oppstart av risiko- og vesentlighetsvurdering - Grunnlag for planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll
41/23	Orienteringssak - Diverse kurs
42/23	Foreløpig årsplan og møteplan 2024
43/23	Referatsaker - KU Porsanger - Møte 4-23

Leder Robert Severin Pedersen åpnet møtet og ønsket velkommen.

SAK 35/23 GODKJENNING AV INNKALLING

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget godkjenner innkallingen.

Behandling:

Sekretariatets tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget godkjenner innkallingen.

SAK 36/23 GODKJENNING AV SAKSLISTE

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget godkjenner sakslisten til møtet.

Behandling:

Sekretariatets tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget godkjenner sakslisten til møtet.

SAK 37/23 GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA FORRIGE MØTE

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget godkjenner protokoll fra møte 13. september 2023.

Behandling:

Kontrollutvalget vedtok enstemmig å utsette behandlingen av denne saken til etter sak 39/23.

Eva Johansen orienterte om sak 30/23.

- Kontrollutvalget må være oppmerksom på om kommunen følger opp de fire punktene i brevet fra statsforvalteren.

Eva Johansen ba om at sekretariatet redegjør for status i sakene fra møtet i kontrollutvalget 13. september 2023. Sekretariatet orienterte om status i sakene.

Sekretariatets tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget godkjenner protokoll fra møte 13. september 2023.

SAK 38/23 KONTROLLUTVALGETS UTTALELSE TIL PORSANGER KOMMUNES ÅRSREGNSKAP OG ÅRSBERETNING FOR 2022

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget vedtar følgende uttalelse som sendes til kommunestyret med kopi til formannskapet, jr. kommuneloven § 14-3 tredje ledd og forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 3:

Kontrollutvalget har i møte 23. november 2023 behandlet Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022.

Grunnlaget for behandlingen har vært kommunens avlagte reviderte årsregnskap for 2022, kommunedirektørens årsrapport for 2022, revisors beretning med forbehold av 5. oktober 2023, nummerert revisorbrev nr. 1-2023 av 5. oktober 2023, samt revisors negative beretning av 17. april 2023.

Kontrollutvalgets uttalelse sendes kommunestyret, med kopi til formannskapet, for å legges fram i forbindelse med behandlingen av årsregnskapet.

Porsanger kommunes årsregnskap (kommunekassen) viser et netto driftsresultat på kr 13 065 563.

Porsanger kommunes årsregnskap består av:

- *kommunekassens årsregnskap, som består av balanse per 31. desember 2022, bevilgningsoversikter drift og investering, økonomisk oversikt drift og oversikt over samlet budsjettavvik og årsavslutningsdisposisjoner for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet.*

Årsregnskapet (kommunekassen) og årsrapporten gir en oversikt over den økonomiske situasjonen for Porsanger kommune pr. 31. desember 2022.

Kontrollutvalget vurderer kommunens årsberetning som oversiktlig og informativ.

Kontrollutvalget støtter kommunedirektørens omtale og vurderinger av den økonomiske situasjonen i årsberetningen for 2022. Kontrollutvalget har særlig merket seg følgende vurderinger fra kommunedirektørens side:

«De økonomiske utfordringene i Porsanger kommune må sees i sammenheng med økonomisk ubalanse over tid samt år med lave netto driftsresultat. Kommunen har ikke midler til å møte uforutsette utgifter eller inntektssvikt. Og er dermed avhengig av å effektivisere nedtrekkstiltak og omstille driften for å skape fremtidig økonomisk bærekraft i et generasjonsperspektiv.»

«Porsanger kommune er innmeldt i ROBEK – registeret henhold til kommunelovens §28-1 c. Som følge av at inndekkingen av merforbruk strekkes ut over lengere tid enn de to år som kommuneloven krever. Ny kommunelov strammer inn kravene for innmelding i ROBEK - registeret. Dette betyr at kommunen i 2021 ble meldt inn etter § 28-1 d, som følge av at balanseregnskapet til kommunekassen viser et oppsamlet merforbruk fra driftsregnskapet som er større enn tre prosent av driftsinntektene.»

I kommuneloven § 14-3 framgår det at kommunens årsregnskap og årsberetning skal vedtas senest seks måneder etter regnskapsårets slutt, det vil i denne sammenheng si innen utgangen av juni 2023. Kontrollutvalget finner grunn til å bemerke at Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022 ikke er vedtatt av kommunestyret per 23. november 2023.

Kontrollutvalget finner videre grunn til å bemerke at Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022 ikke er avlagt innen fastsatte frister i kommuneloven. Som følge av dette avla revisor negativ revisorberetning den 17. april 2023, der revisor uttaler følgende:

Kommunedirektøren har ikke avgitt et årsregnskap og årsberetning for Porsanger kommune innen den frist som følger av kommuneloven, 22.februar 2023. Vi har følgelig ikke vært i stand til å utføre revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk innen fristen for å avgi revisjonsberetning 15. april, jf. kommuneloven § 24-8.

Regnskapet er mottatt av revisjonskontoret 3. april 2023.

Denne revisjonsberetningen vil bli trukket tilbake når årsberetning er avgitt, og vi har fått tid til å gjennomføre de revisjonshandlinger vi finner nødvendige for å bekrefte årsregnskapene.

Kontrollutvalget har merket seg at revisor i sin revisorberetning konkluderer med forbehold. I revisorberetningen, samt nummerert revisorbrev nr. 1-2023, framgår det at grunnlaget for revisors konklusjon med forbehold er som følger:

Grunnlag for konklusjonen med forbehold

I årsregnskapet for kommunekassen er ikke kommunestyrets budsjettvedtak og endringer i budsjetttrammene fullt ut presentert i budsjettkollonnene i det avlagte regnskapet. Kommunens internkontroll på dette området har vært mangelfull i 2022.

Kommunen har ikke tilfredsstillende rutiner for avstemming og dokumentasjon av enkelte vesentlige balansekontoaer slik kommuneloven §14-6 og bokføringsloven §11 krever. På grunn av disse svakhetene i den interne kontrollen har vi ikke kunnet innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for vesentlige beløp i balansen.

Tilbaketrunket tilskudd jfr. note 1, 2 og 15 er bokført direkte mot kapitalkonto. Revisors vurdering er at dette skulle vært utgiftsført i kommunens driftsregnskap.

Enkelte pliktige noter til regnskapet er ikke i samsvar med regnskapet og fremlagt dokumentasjon.

Kontrollutvalget har også merket seg at revisor påpeker følgende under revisjonsberetningens punkt om andre forhold:

Denne revisjonsberetning erstatter tidligere avgitt revisjonsberetning datert 17. april 2023, og som ble avgitt ved utløpet av forskriftens frist for å avlegge revisjonsberetning. Fullstendig årsregnskap ble avgitt 31.mars 2023, og korrigerte noter til regnskapet ble sendt revisjon 29.september 2023. Avleggelsen er etter fristen for avleggelse av regnskapet 22. februar 2023.

Kontrollutvalget ser med bekymring på den økonomiske utviklingen i kommunen, spesielt med tanke på at kommunen ikke har et disposisjonsfond, at kommunen fortsatt er innmeldt i ROBEK-registret, at kommunens framtidige gjeldsgrad vil øke blant annet som følge av investeringsbehov grunnet stort vedlikeholdsetterslep, samt merforbruk i tjenesteproduksjonen. Kontrollutvalget vil påpeke at det er

viktig å ha løpende fokus på den økonomiske situasjonen og arbeide med å tilpasse utgiftsnivået til inntektsrammene for å møte framtidige utfordringer. Kontrollutvalget vil videre påpeke at kommunen må gjøre tiltak som sikrer at kommunen avlegger årsregnskap og årsberetning innen de lovbestemte frister. Det samme gjelder etterlevelse av fristen for å vedta årsregnskap og årsberetning.

Behandling:

Sekretariatet orienterte om saken.

Kommunedirektøren med flere orienterte om saken.

- Årsregnskapet ble ikke levert innen fristen
- Årsberetningen ble levert innen fristen
- Årsak til forsinkelser:
Dataproblemer hos revisor
Har skjedd en endring i praksis/dialog/kommunikasjon med revisor
- Dette er problematisk for kommunen – per i dag er kommunen ROBEK
- Statsforvalteren krever at årsregnskap og årsberetning for 2022 blir vedtatt i kommunestyret innen utgangen av 2023. Så lenge dette skjer vil det ikke ha betydning for kommunens vei ut av ROBEK
- Vi ser fram til å få ny revisor for kommunen
- Kjenner oss ikke helt igjen i revisors versjon av hva som har skjedd
- Her har vært noe kommunikasjonssvikt
- Vi sendte dokumentasjon til revisjonen via Teams
- Vi ønsker ikke å påvirke revisor, men vi reagerer på revisors framgangsmåte
- Dette er nå historie og vi setter strek

Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor orienterte:

- Det er første gang revisjonsberetningen kommer etter fristen
- Vi har hatt møte med alle kommunene
Vi informerte om at vi ikke kunne hjelpe kommunene så mye som før
Vi informerte kommunene om hva som måtte være på plass fra kommunenes side for at vi skal kunne revidere
- Vi har måttet tilpasse oss KomRev Nord IKS
- Regnskapet skal være avstemt før det leveres til revisjonen
- Vi hadde et hackerangrep i revisjonen i januar/februar 2023
- Flere korrigeringer av feil fra kommunens side ble nye feil
- Regnskapet må være i orden når det kommer til revisjonen
- Revisjonen fikk ikke åpnet dokumentene fra kommunen på Teams

Kontrollutvalget stilte spørsmål og drøftet saken:

- Om hva som har vært utfordringer i dialogen mellom kommunen og revisor
- Registrerer noe uenighet mellom kommunen og revisor
- Beklagelig at vi først behandler kommunens årsregnskap/årsberetning for 2022 først nå i november 2023

Sekretariatets tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget vedtar følgende uttalelse som sendes til kommunestyret med kopi til formannskapet, jr. kommuneloven § 14-3 tredje ledd og forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 3:

Kontrollutvalget har i møte 23. november 2023 behandlet Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022.

Grunnlaget for behandlingen har vært kommunens avlagte reviderte årsregnskap for 2022, kommunedirektørens årsrapport for 2022, revisors beretning med forbehold av 5. oktober 2023, nummerert revisorbrev nr. 1-2023 av 5. oktober 2023, samt revisors negative beretning av 17. april 2023.

Kontrollutvalgets uttalelse sendes kommunestyret, med kopi til formannskapet, for å legges fram i forbindelse med behandlingen av årsregnskapet.

Porsanger kommunes årsregnskap (kommunekassen) viser et netto driftsresultat på kr 13 065 563.

Porsanger kommunes årsregnskap består av:

- *kommunekassens årsregnskap, som består av balanse per 31. desember 2022, bevilgningsoversikter drift og investering, økonomisk oversikt drift og oversikt over samlet budsjettavvik og årsavslutningsdisposisjoner for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet.*

Årsregnskapet (kommunekassen) og årsrapporten gir en oversikt over den økonomiske situasjonen for Porsanger kommune pr. 31. desember 2022.

Kontrollutvalget vurderer kommunens årsberetning som oversiktlig og informativ.

Kontrollutvalget støtter kommunedirektørens omtale og vurderinger av den økonomiske situasjonen i årsberetningen for 2022. Kontrollutvalget har særlig merket seg følgende vurderinger fra kommunedirektørens side:

«De økonomiske utfordringene i Porsanger kommune må sees i sammenheng med økonomisk ubalanse over tid samt år med lave netto driftsresultat. Kommunen har ikke midler til å møte uforutsette utgifter eller inntektssvikt. Og er dermed avhengig av å effektivisere nedtrekkstiltak og omstille driften for å skape fremtidig økonomisk bærekraft i et generasjonsperspektiv.»

«Porsanger kommune er innmeldt i ROBEK – registeret henhold til kommunelovens §28-1 c. Som følge av at inndekkingen av merforbruk strekkes ut over lengere tid enn de to år som kommuneloven krever. Ny kommunelov strammer inn kravene for innmelding i ROBEK - registeret. Dette betyr at kommunen i 2021 ble meldt inn etter § 28-1 d, som følge av at balanseregnskapet til kommunekassen viser et oppsamlet merforbruk fra driftsregnskapet som er større enn tre prosent av driftsinntektene.»

I kommuneloven § 14-3 framgår det at kommunens årsregnskap og årsberetning skal vedtas senest seks måneder etter regnskapsårets slutt, det vil i denne sammenheng si innen utgangen av juni 2023. Kontrollutvalget finner grunn til å bemerke at Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022 ikke er vedtatt av kommunestyret per 23. november 2023.

Kontrollutvalget finner videre grunn til å bemerke at Porsanger kommunes årsregnskap og årsberetning for 2022 ikke er avlagt innen fastsatte frister i kommuneloven. Som følge av dette avla revisor negativ revisorberetning den 17. april 2023, der revisor uttaler følgende:

Kommunedirektøren har ikke avgitt et årsregnskap og årsberetning for Porsanger kommune innen den frist som følger av kommuneloven, 22.februar 2023. Vi har følgelig ikke vært i stand til å utføre revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk innen fristen for å avgi revisjonsberetning 15. april, jf. kommuneloven § 24-8.

Regnskapet er mottatt av revisjonskontoret 3. april 2023.

Denne revisjonsberetningen vil bli trukket tilbake når årsberetning er avgitt, og vi har fått tid til å gjennomføre de revisjonshandlinger vi finner nødvendige for å bekrefte årsregnskapene.

Kontrollutvalget har merket seg at revisor i sin revisorberetning konkluderer med forbehold. I revisorberetningen, samt nummerert revisorbrev nr. 1-2023, framgår det at grunnlaget for revisors konklusjon med forbehold er som følger:

Grunnlag for konklusjonen med forbehold

I årsregnskapet for kommunekassen er ikke kommunestyrets budsjettvedtak og endringer i budsjetttrammene fullt ut presentert i budsjettkollonnene i det avlagte regnskapet. Kommunens internkontroll på dette området har vært mangelfull i 2022.

Kommunen har ikke tilfredsstillende rutiner for avstemming og dokumentasjon av enkelte vesentlige balansekonti slik kommuneloven §14-6 og bokføringsloven §11 krever. På grunn av disse svakhetene i den interne kontrollen har vi ikke kunnet innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for vesentlige beløp i balansen.

Tilbaketrunket tilskudd jfr. note 1, 2 og 15 er bokført direkte mot kapitalkonto. Revisors vurdering er at dette skulle vært utgiftsført i kommunens driftsregnskap.

Enkelte pliktige noter til regnskapet er ikke i samsvar med regnskapet og fremlagt dokumentasjon.

Kontrollutvalget har også merket seg at revisor påpeker følgende under revisjonsberetningens punkt om andre forhold:

Denne revisjonsberetning erstatter tidligere avgitt revisjonsberetning datert 17. april 2023, og som ble avgitt ved utløpet av forskriftens frist for å avlegge revisjonsberetning. Fullstendig årsregnskap ble avgitt 31.mars 2023, og korrigerte noter til regnskapet ble sendt revisjon 29.september 2023. Avleggelsen er etter fristen for avleggelse av regnskapet 22. februar 2023.

Kontrollutvalget ser med bekymring på den økonomiske utviklingen i kommunen, spesielt med tanke på at kommunen ikke har et disposisjonsfond, at kommunen fortsatt er innmeldt i ROBEK-registret, at kommunens framtidige gjeldsgrad vil øke blant annet som følge av investeringsbehov grunnet stort vedlikeholdsetterslep, samt merforbruk i tjenesteproduksjonen. Kontrollutvalget vil påpeke at det er

viktig å ha løpende fokus på den økonomiske situasjonen og arbeide med å tilpasse utgiftsnivået til inntektsrammene for å møte framtidige utfordringer. Kontrollutvalget vil videre påpeke at kommunen må gjøre tiltak som sikrer at kommunen avlegger årsregnskap og årsberetning innen de lovbestemte frister. Det samme gjelder etterlevelse av fristen for å vedta årsregnskap og årsberetning.

SAK 39/23 NUMMERERT REVISORBREV NR 1-23 - REGNSKAPSÅRET 2022

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget tar nummerert revisorbrev nr. 1-2023 fra revisor, datert 5. oktober 2023 til orientering.

Kontrollutvalget ser alvorlig på at Porsanger kommune ikke etterlever følgende forhold som tas opp i nummerert revisorbrev nr. 1-2023:

I årsregnskapet for kommunekassen er ikke kommunestyrets budsjettvedtak og endringer i budsjetttrammene fullt ut presentert i budsjettkollonnene i det avlagte regnskapet. Kommunens internkontroll på dette området har vært mangelfull i 2022.

Kommunen har ikke tilfredsstillende rutiner for avstemming og dokumentasjon av enkelte vesentlige balansekontaer, slik kommuneloven § 14-6 og bokføringsloven § 11 krever. På grunn av disse svakhetene i den interne kontrollen har vi ikke kunnet innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for vesentlige beløp i balansen.

Tilbaketrukket tilskudd jfr. note 1, 2 og 15 er bokført direkte mot kapitalkonto. Revisors vurdering er at dette skulle vært utgiftsført i kommunens driftsregnskap.

Enkelte pliktige noter til regnskapet er ikke i samsvar med regnskapet og fremlagt dokumentasjon.

Kontrollutvalget forutsetter at revisjonen følger opp forholdet og rapporterer til kontrollutvalget slik kommuneloven forutsetter.

Kontrollutvalget vedtar å rapportere det påpekte forholdet til kommunestyret.

Behandling:

Kommunedirektøren med flere orienterte om saken:

- Vi mener at balansen i årsregnskapet er dokumentert og oversendt til revisor
- Vi har en god dialog med ny oppdragsansvarlig regnskapsrevisor i KomRev Nord IKS

Kontrollutvalget stilte spørsmål og drøft saken:

- Registrerer at det har vært mye dispuTT mellom revisor (Vefik IKS) og kommunen, samt kontrollutvalget
- Det virker som at mange kommuner har hatt problemer og vært misfornøyd med revisjonsselskapet Vefik IKS
- Kontrollutvalget bør Invitere ny revisor til neste møte i kontrollutvalget

Sekretariatet orienterte om saken.

Sekretariatets tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar nummerert revisorbrev nr. 1-2023 fra revisor, datert 5. oktober 2023 til orientering.

Kontrollutvalget ser alvorlig på at Porsanger kommune ikke etterlever følgende forhold som tas opp i nummerert revisorbrev nr. 1-2023:

I årsregnskapet for kommunekassen er ikke kommunestyrets budsjettvedtak og endringer i budsjetttrammene fullt ut presentert i budsjettkollonnene i det avlagte regnskapet. Kommunens internkontroll på dette området har vært mangelfull i 2022.

Kommunen har ikke tilfredsstillende rutiner for avstemming og dokumentasjon av enkelte vesentlige balansekontaer, slik kommuneloven § 14-6 og bokføringsloven § 11 krever. På grunn av disse svakhetene i den interne kontrollen har vi ikke kunnet innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for vesentlige beløp i balansen.

Tilbaketrukket tilskudd jfr. note 1, 2 og 15 er bokført direkte mot kapitalkonto. Revisors vurdering er at dette skulle vært utgiftsført i kommunens driftsregnskap.

Enkelte pliktige noter til regnskapet er ikke i samsvar med regnskapet og fremlagt dokumentasjon.

Kontrollutvalget forutsetter at revisjonen følger opp forholdet og rapporterer til kontrollutvalget slik kommuneloven forutsetter.

Kontrollutvalget vedtar å rapportere det påpekte forholdet til kommunestyret.

SAK 40/23 OPPSTART AV RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING - GRUNNLAG FOR PLANER FOR FORVALTNINGSREVISJON OG EIERSKAPSKONTROLL

Sekretariatets tilrådning:

Med henvisning til kommuneloven §§ 23-3 og 23-4 vedtar kontrollutvalget å igangsette prosessen med å gjennomføre risiko- og vesentlighetsvurdering, som grunnlag for utarbeiding av forslag til plan for forvaltningsrevisjonen og plan for eierskapskontroll 2025-2028, med de forutsetninger som framgår av saksframlegget og vedlagte prosjektplan.

Kontrollutvalget ber sekretariatet (Kusek IKS) om å igangsette dette arbeidet. Kontrollutvalget forutsetter involvering i analyse- og planarbeidet ved orienteringer og innspill til sekretariatet.

Det er en målsetning at prosessmøte 1 i kontrollutvalget skal gjennomføres i februar/mars 2024 og at prosessmøte 2 i kontrollutvalget skal gjennomføres i mai/juni 2024. Prosessmøtene tilpasses til møteplan for kontrollutvalget.

Kontrollutvalget ber om at prosessen blir lagt opp slik at forslag til plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll er behandlet i kontrollutvalget innen utgangen av 2024.

Behandling:

Sekretariatet orienterte om saken.

Kontrollutvalget stilte spørsmål og drøftet saken:

Kontrollutvalget nevnte flere tema som kan være relevante i ny plan for forvaltningsrevisjon:

- Helse/Pleie og omsorg – om brukernes rettigheter blir ivaretatt, om de ansattes arbeidsforhold
- BPA-ordningen
- Barnevern
- Plan og bygg
- 4K – samarbeidet mellom Porsanger kommune og tre andre kommuner
- Lærere/skoler
- Selvkost – feiing av fritidsboliger
- Selvkost – her er det tydeligere regler (ulovlig kryssubsidiering)
- Om brøyting finansieres gjennom selvkostområdet

Kontrollutvalget besluttet å invitere kommunedirektøren til neste møte for å orientere om kommunens brøytetjeneste og finansieringen av dette.

Sekretariatets tilrådning ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Med henvisning til kommuneloven §§ 23-3 og 23-4 vedtar kontrollutvalget å igangsette prosessen med å gjennomføre risiko- og vesentlighetsvurdering, som grunnlag for utarbeiding av forslag til plan for forvaltningsrevisjonen og plan for eierskapskontroll 2025-2028, med de forutsetninger som framgår av saksframlegget og vedlagte prosjektplan.

Kontrollutvalget ber sekretariatet (Kusek IKS) om å igangsette dette arbeidet. Kontrollutvalget forutsetter involvering i analyse- og planarbeidet ved orienteringer og innspill til sekretariatet.

Det er en målsetning at prosessmøte 1 i kontrollutvalget skal gjennomføres i februar/mars 2024 og at prosessmøte 2 i kontrollutvalget skal gjennomføres i mai/juni 2024. Prosessmøtene tilpasses til møteplan for kontrollutvalget.

Kontrollutvalget ber om at prosessen blir lagt opp slik at forslag til plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll er behandlet i kontrollutvalget innen utgangen av 2024.

SAK 41/23 ORIENTERINGSSAK - DIVERSE KURS

Sekretariatets tilråkning:

Saken legges fram uten tilråkning.

Behandling:

Sekretariatet orienterte om saken.

Kontrollutvalget stilte spørsmål og drøftet saken.

Kontrollutvalget fremmet følgende omforente forslag til vedtak:

- *Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.*
- *Kontrollutvalget ber sekretariatet om å ha et kurs for utvalget på neste møte der tema skal være forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll*

Enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

Kontrollutvalget ber sekretariatet om å ha et kurs for utvalget på neste møte der tema skal være forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

SAK 42/23 FORELØPIG ÅRSPLAN OG MØTEPLAN 2024

Sekretariatets tilråkning:

Kontrollutvalget tar foreløpig årsplan og møteplan 2024 til orientering, og avventer å vedta årsplan/møteplan 2024 for utvalget inntil det er fastsatt møteplan for de andre folkevalgte organene i kommunen.

Kontrollutvalget ber sekretariatet fremme forslag til årsplan/møteplan 2024 for kontrollutvalget, som blant annet tilpasses møteplan for kommunestyret og formannskapet, samt innspill fra kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vedtar endelig årsplan og møteplan for 2024 på første møte i utvalget i 2024.

Behandling:

Sekretariatet orienterte om saken.

Kontrollutvalget fremmet følgende omforente forslag til vedtak:

- *Neste møte i kontrollutvalget settes til 12. februar 2024.*

Enstemmig vedtatt.

Sekretariatets tilrådning med kontrollutvalgets tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Kontrollutvalget tar foreløpig årsplan og møteplan 2024 til orientering, og avventer å vedta årsplan/møteplan 2024 for utvalget inntil det er fastsatt møteplan for de andre folkevalgte organene i kommunen.

Kontrollutvalget ber sekretariatet fremme forslag til årsplan/møteplan 2024 for kontrollutvalget, som blant annet tilpasses møteplan for kommunestyret og formannskapet, samt innspill fra kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vedtar endelig årsplan og møteplan for 2024 på første møte i utvalget i 2024.

Neste møte i kontrollutvalget settes til 12. februar 2024.

SAK 43/23 REFERATSAKER - KU PORSANGER - MØTE 4-23

Følgende referatsaker foreligger til møtet:

1. Referatsak 3/23

Melding om nytt valg - Kontrollutvalg for perioden 2023 - 2027

Sekretariatets tilrådning:

Referatsak 3/23 tas til orientering.

Behandling:

Enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Referatsak 3/23 tas til orientering.

2. Referatsak 4/23

Forespørsel fra TLP om opplæring til kontrollutvalget

Sekretariatets tilrådning:

Referatsak 4/23 tas til orientering.

Behandling:

Enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Referatsak 4/23 tas til orientering.

3. Referatsak 5/23
Velkomstbrev til nyvalgt kontrollutvalg

Sekretariatets tilråkning:

Referatsak 5/23 tas til orientering.

Behandling:

Enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Referatsak 5/23 tas til orientering.

Eventuelt

I møtet ble det stilt spørsmål om leder og et medlem er valgbar til kontrollutvalget.
Det ble også stilt spørsmål om det bør velges ny nestleder til kontrollutvalget.
Kontrollutvalget var enige om at leder i kontrollutvalg sender epost til ordfører om de nevnte punktene.

Møtet hevet kl. 14.20

Robert Severin Pedersen /sign.
leder

Vetle Langedahl /sign.
medlem

Aron Schaanning /sign.
medlem

Brit-Kirsti Sivertsen /sign.
medlem

Eva Johansen /sign.
varamedlem

Tom Øyvind Heitmann /sign.
rådgiver/sekretær

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01210

Sak 4/24

ORIENTERING OM PORSANGER KOMMUNES BRØYTETJENESTE OG FINANSIERING AV DENNE

Saksdokumenter:

- Epost med invitasjon til kommunedirektøren, datert 4. februar 2024 (ikke vedlagt)

Sekretariatets tilrådning:

Sekretariatet har ikke noen tilrådning i denne saken.

Saksopplysninger:

På møte 23. november 2023 besluttet kontrollutvalget under behandling av sak 40/23 «å invitere kommunedirektøren til neste møte for å orientere om kommunens brøytetjeneste og finansiering av dette».

Sekretariatet har sendt invitasjon til kommunedirektøren med forespørsel om å orientere kontrollutvalget om kommunens brøytetjeneste og finansiering av denne, på møte i kontrollutvalget 12. februar 2024. Invitasjonen ble sendt 4. februar 2024.

Sekretariatets vurdering:

Sekretariatet har ikke noen tilrådning i denne saken.

Tom Øyvind Heitmann

From: Tom Øyvind Heitmann </O=EXCHANGELABS/OU=EXCHANGE ADMINISTRATIVE GROUP (FYDIBOHF23SPDLT)/CN=RECIPIENTS/CN=4BE4040B1C194C49859834D9D236FF53-TOM.OYVIND.>
Sent: 04 February 2024 20:29
To: Steinar Sæterdal <steinar.seterdal@porsanger.kommune.no>
Cc: Robert Severin Pedersen <robertsev@yahoo.no>
Subject: Invitasjon til å orientere kontrollutvalget i Porsanger kommune på møte 12. februar 2024

Invitasjon til å orientere kontrollutvalget i Porsanger kommune på møte 12. februar 2024

Hei.

Kontrollutvalget i Porsanger kommune besluttet på møte 13. september 2024 i sak 40/23 følgende:

«Kontrollutvalget besluttet å invitere kommunedirektøren til neste møte for å orientere om kommunens brøytetjeneste og finansiering av dette».

I følge vedtak i kontrollutvalget skal utvalget ha møte mandag 12. februar 2024.

Kommunedirektøren inviteres med dette til å møte i dette kontrollutvalgsmøte for å orientere om kommunens brøytetjeneste og finansiering av dette.

Med vennlig hilsen

Tom Øyvind Heitmann
Seniorrådgiver
Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotte Cállingoddi SGO
tom.oyvind.heitmann@kusek.no
Tlf: 918 72 937

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01216

Sak 5/24

OPPDRAGSANSVARLIG FORVALTNINGSREVISORS VURDERING AV UAVHENGIGHET

Saksdokumenter:

- Vurdering av oppdragsansvarlig forvaltningsrevisors uavhengighet til Porsanger kommune – Astrid Indrebø, datert 2. januar 2024 (vedlagt)

Sekretariatets tilrådning:

Kontrollutvalget tar oppdragsansvarlig forvaltningsrevisors egenvurdering av uavhengighet i forhold til Porsanger kommune til orientering, og forutsetter at oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor oppfyller lov- og forskriftsbestemte krav om uavhengighet.

Saksopplysninger:

Som ledd i å sikre at revisor opptrer objektivt, og at omverdenen har tillit til revisors uttalelser, er det i kommuneloven § 24-4 stilt krav om at revisor er uavhengig av den enhet som revideres. Dette kravet er nærmere presisert i kapittel 3 i forskrift om kontrollutvalg og revisjon. I forskriftens § 19 framgår det at revisor løpende skal vurdere sin uavhengighet og at oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, skal gi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget.

Det vises til vedlagte egenerklæring av 2. januar 2024 fra oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor Astrid Indrebø.

Sekretariatet har i henhold til kommuneloven § 23-7 et selvstendig ansvar for å påse at de saker som behandles av kontrollutvalget er forsvarlig utredet. Sekretariatet har ikke kjennskap til forhold som gir grunnlag for å trekke i tvil oppdragsansvarlige revisors uavhengighet til Porsanger kommune. Det legges til grunn at oppdragsansvarlig revisor har tatt hensyn til alle særskilte krav som stilles til uavhengighet i kommuneloven § 24-4 og kapittel 3 i forskrift om kontrollutvalg og revisjon.

Til
Kontrollutvalget i Porsanger kommune

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Telefon:	Dato:
		Astrid Indrebø	77 60 05 09	2.1.2024
		ai@komrevnord.no	95 14 27 65	

Vurdering av oppdragsansvarlig forvaltningsrevisors uavhengighet overfor Porsanger kommune

Innledning

Ifølge kommuneloven § 24-4 skal revisor være uavhengig og ha godandel. Nærmere krav til revisors uavhengighet ogandel følger av forskrift om kontrollutvalg og revisjon §§ 16-19.

Kravene til uavhengighet og objektivitet gjelder for alle som utfører revisjon for kommunen, herunder regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Dette omfatter både oppdragsansvarlig revisor, medarbeidere på oppdraget og eventuelt andre som er engasjert på oppdraget.

KomRev NORD IKS har et kvalitetskontrollsystem i samsvar med internasjonal standard for kvalitetskontroll (ISQM 1). Kvalitetskontrollsystemet omfatter dokumenterte retningslinjer og rutiner for etterlevelse av etiske krav, faglige standarder og krav i gjeldende lovgivning og annen regulering. Som en del av kvalitetskontrollsystemet har vi rutiner for å følge opp og sikre at revisjonsteamet har tilstrekkelig uavhengighet.

Ifølge kontrollutvalgs- og revisjonsforskriften § 19 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, gi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Denne egenvurderingen følger nedenfor.

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisors vurdering av uavhengighet

Forskriftskrav	Oppdragsansvarlig revisors egenvurdering
Overordnet krav til uavhengighet (§ 16)	Undertegnede bekrefter at det ikke foreligger spesielle forhold som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet og objektivitet.
Tilknytning til den reviderte virksomheten (§ 17)	Undertegnede har ikke selv eller nærstående som har en slik tilknytning til den reviderte eller kontrollerte virksomheten eller virksomhetens ansatte eller tillitsmenn at den er egnet til å svekke revisorens uavhengighet og objektivitet.
Stillinger i kommunen (§ 18 a)	Undertegnede har ikke stillinger eller verv i kommunen.
Stillinger i virksomhet (§ 18 b)	Undertegnede har ikke andre stillinger i en virksomhet som kommunen deltar i eller er eier av, utover at KomRev NORD IKS utfører revisjon og er organisert som et interkommunalt selskap.
Medlem av styrende organer (§ 18 c)	Undertegnede er ikke medlem av styrende organer i virksomhet som kommunen deltar i eller er eier av, utover at KomRev NORD IKS utfører revisjon og er organisert som et interkommunalt selskap.

Forskriftskrav	Oppdragsansvarlig revisors egenvurdering
Deltakelse eller funksjoner i annen virksomhet (§ 18 d)	Undertegnede deltar ikke i, eller har funksjoner i en annen virksomhet, som kan medføre at revisors interesser kommer i konflikt med interessene til kommunen eller på annen måte er egnet til å svekke tilliten til revisor.
Rådgivning eller andre tjenester (§ 18 e)	Før slike tjenester gjør undertegnede en vurdering av rådgivningens eller tjenestens art med hensyn til revisors uavhengighet og objektivitet. Dersom vurderingen konkluderer med at utøvelse av slik tjeneste kommer i konflikt med kontrollutvalgs- og revisjonsforskriften § 18 e, utfører vi ikke tjenesten. Revisor vurderer hvert enkelt tilfelle særskilt. Revisor besvarer løpende spørsmål/henvendelser som er å betrakte som veiledning og bistand og ikke revisjon. Undertegnede er bevisst på at også slik veiledning må skje med varsomhet og på en måte som ikke binder opp revisors senere revisjons- og kontrollvurderinger. Undertegnede har ikke ytet rådgivnings- eller andre tjenester overfor Porsanger kommune som kommer i konflikt med denne bestemmelsen.
Tjenester under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver (§ 18 f)	Undertegnede har ikke ytet tjenester overfor Porsanger kommune som hører inn under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver.
Fullmektig for den revisjonspliktige (§ 18 g)	Undertegnede opptrer ikke som fullmektig for Porsanger kommune.

Tromsø, 2.1.2024

Astrid Indrebø

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor
KomRev NORD IKS

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01217

Sak 6/24

ÅRSPLAN OG MØTEPLAN 2024

Saksdokumenter:

- Kommunestyrets vedtatte møteplan 2024 for politiske møter i Porsanger kommune

Sekretariatets tilrådning:

Årsplan og møteplan 2024 for kontrollutvalg i Porsanger kommune vedtas.

Kontrollutvalgets arbeid gjennom året rapporteres i kontrollutvalgets årsmelding og som særskilte saker til kommunestyret.

Kontrollutvalgets leder bemyndiges å gjøre nødvendige endringer i møteplanen i samråd med sekretariatet dersom det er behov for det.

Saksopplysninger:

For å planlegge aktivitetene til kontrollutvalget anbefales¹ utvalget å utarbeide en årsplan/møteplan hvor også viktige aktiviteter legges inn.

Kontrollutvalget vedtok på møte 23. november 2023 i sak 42/23 blant å ta en foreløpig årsplan og møteplan for 2024 til orientering, samt at utvalget skulle avvente å vedta årsplan/møteplan 2024 inntil det er fastsatt møteplan for andre folkevalgte organer i kommunen. Kontrollutvalgets vedtak i saken er som følger:

¹ Kontrollutvalgsboka kap. 4 Arbeid i kontrollutvalget-Planlegging s. 27

«Kontrollutvalget tar foreløpig årsplan og møteplan 2024 til orientering, og avventer å vedta årsplan/møteplan 2024 for utvalget inntil det er fastsatt møteplan for de andre folkevalgte organene i kommunen.

Kontrollutvalget ber sekretariatet fremme forslag til årsplan/møteplan 2024 for kontrollutvalget, som blant annet tilpasses møteplan for kommunestyret og formannskapet, samt innspill fra kontrollutvalget.

Kontrollutvalget vedtar endelig årsplan og møteplan for 2024 på første møte i utvalget i 2024.

Neste møte i kontrollutvalget settes til 12. februar 2024.»

Etter dette har kommunestyret i Porsanger kommune vedtatt møteplan for politiske møter. Sekretariatet legger med dette fram forslag til kontrollutvalgets årsplan og møteplan for 2024.

Kontrollutvalget er kommunestyrets kontrollorgan og skal har et ansvar for løpende kontroll med forvaltningen i kommunen og samt å se til at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning. Kontrollutvalgets oppgaver er regulert i lov og forskrifter.

Etter kommunelovens § 23-2 skal kontrollutvalget påse at:

- kommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
- det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
- det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens virksomhet, og av selskaper kommunen har eierinteresser i
- det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)
- vedtak som kommunestyret treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp

Kontrollutvalget skal videre:

- Gjennomføre risiko - og vesentlighetsvurdering som grunnlag for valg av mulige forvaltningsrevisjonsprosjekter i perioden
- Avgi uttalelse til årsregnskapet
- Følge opp merknader fra revisor (i nummererte brev, eller i årsregnskapet)
- Rapportere resultatene av sin virksomhet til kommunestyret
- Følge opp kommunestyrets vedtak i saker som er rapportert

Kontrollutvalget kan følge opp andre saker ut fra sitt mandat for kontrollarbeid. I løpet av året bør kontrollutvalget planlegge ulike kontrolloppgaver for å etterleve sitt kontrollansvar:

- Orientering fra kommuneledelsen

- Orienteringer fra revisor
- Gjennomgang av møtebøker
- Gjennomgang av KOSTRA rapporteringer, andre rapporter og statistikk
- Virksomhetsbesøk

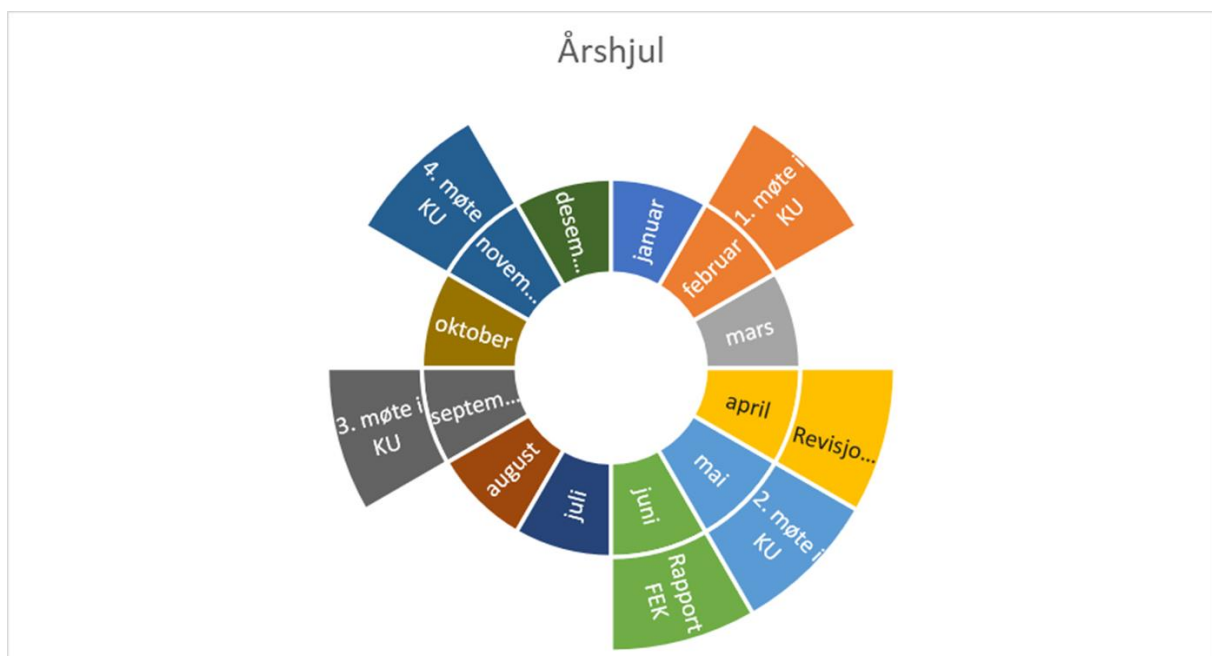
I tillegg til de pålagte og planlagte oppgavene, kan kontrollutvalget få

- innspill eller pålegg fra kommunestyret om tilsyn og kontroll
- innspill fra medlemmer i kontrollutvalget, kommunaldirektør og ansatte i kommunen,
- henvendelser fra innbyggere
- saker i media
- orientering om statlige tilsyn
- varslinger

Slike innspill og henvendelser vurderes fortløpende av sekretariatet i forhold til kontrollutvalgets mandat. Saker som skal behandles av kontrollutvalget håndteres i tråd med vanlig saksforberedelse og legges til behandling i kontrollutvalget.

Aktiviteter i årsplanen består av pålagte oppgaver og planlagte oppgaver som planlegges i forhold til vedtak i kommunestyret, lovfestede frister og revisors overordnede strategi for Porsanger kommune.

Kontrollutvalget i Porsanger bør ha om lag 4 møter i året, for å tilpasse aktivitetene i kontrollutvalget til disse. I forslaget til møteplan legges det opp til fem møter i 2024.

Møtedatoer tilpasses til kommunestyremøter med tanke på tidsmarginer for oversendelse av saker fra kontrollutvalget som skal behandles i kommunestyret. For enkelte saker kan det også være nødvendig eller hensiktsmessig å tilpasse møtedato til når det er møter i formannskapet. Sekretariatet har også tatt hensyn til vedtatte møtedatoer i andre folkevalgte organ i kommunen.

Nedenfor framgår vedtatte møtedatoer i 2024 for formannskapet og kommunestyret i Porsanger kommune:

Møteplan 2024	Formannskapet	Kommunestyret
Januar	16	
Februar	13	22
Mars	5	
April	9	23
Mai	7	
Juni	11	25
Juli		
August		
September	3	17
Oktober	8	22
November	5	
Desember	3	10, 17

Kontrollutvalget har i sak 42/23 vedtatt at første møte i utvalget i 2024 skal være mandag 12. februar. Sekretariatet foreslår i tillegg fire møtedatoer i 2024:

- Møte 1: **Mandag 12. februar**
Møte 2: **Onsdag 10. april**
Møte 3: **Tirsdag 28. mai**
Møte 4: **Tirsdag 24. september**
Møte 5: **Tirsdag 19. november**

Kontrollutvalgets aktiviteter og oppgaver kan deles inn i følgende kategorier:

- 1) Kontrollutvalgets interne drift og påse-ansvar revisjon generelt
- 2) Påse-ansvar regnskapsrevisjon
- 3) Påse-ansvar forvaltningsrevisjon
- 4) Påse-ansvar eierskapskontroll
- 5) Annet kontrollarbeid

Aktiviteter i forhold til kontrollutvalgets interne drift og overordnede påseansvar planlegges i forhold til rapporteringer til kommunestyret.

Aktiviteter i forhold til regnskapsrevisjon blir planlagt i forhold til revisors overordnede strategi, samt frister fastsatt i lov og forskrift. Aktiviteter i forhold til bestilling av forvaltningsrevisjonsprosjekter og eierskapskontroll og oppfølging av disse blir planlagt i forhold til vedtatte planer i kommunestyret, samt vedtak i kontrollutvalget.

Aktiviteter i forhold til blant annet kontrollarbeid planlegges i forhold til for eksempel kontrollutvalgets medie- og kommunikasjostrategi, statlige tilsynsrapporter og andre rapporter.

Årsplan og møteplan 2024 – Kontrollutvalget i Porsanger kommune

Møte	Kontrollutvalgets arbeid og påse-ansvar	Regnskapsrevisjon	Forvaltnings-revisjon	Eierskaps-kontroll	Orienteringer / Besøk
Møte 1 12. februar	Årsplan/møteplan 2024 for kontrollutvalget Eventuelt internt kurs for KU	Revisjonsplan/ Revisjonsstrategi – regnskapsåret 2023 Interimsrapportering – regnskapsåret 2023 Forenklet etterlevelseskontroll – regnskapsåret 2023 Risiko- og vesentlighetsvurdering Eventuelle nummererte revisorbrev		Eventuelle prosjekt-skisser	Orienteringer fra eventuelle kurs, seminar og konferanser Orientering fra kommunedirektøren
Møte 2 10. april	Prosessmøte 1 i KU i tilknytning til arbeidet med ROV som grunnlag for planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll Presentasjon av risikoområder Innspill fra KU Årsmelding 2023 for kontrollutvalget Forslag til reglement for kontrollutvalget Rutiner for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll		Status på forvaltnings-revisjon Oppfølging av gjennomførte forvaltnings-revisjoner Eventuelle prosjektskisser Eventuelle rapporter Eventuell oppstart	Status på eierskaps-kontroll Eventuelle rapporter	

	Rutiner for håndtering av henvendelser til kontrollutvalget Kommunikasjonsstrategi for kontrollutvalget Eventuelt internt kurs for KU				
Møte 3 28. mai	Prosessmøte 2 i KU i tilknytning til arbeidet med ROV som grunnlag for planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll Prioritering av tema/områder Eventuelt internt kurs for KU	Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskap/årsberetning for Porsanger kommune Eventuelle nummererte revisorbrev Interimsrapportering – regnskapsåret 2023	Eventuelle prosektskisser Eventuelle rapporter Eventuell oppstart	Eventuelle prosektskisser Eventuelle rapporter	Orienteringer fra eventuelle kurs, seminar og konferanser Orientering fra kommunedirektøren
Møte 4 24. september	Årsbudsjett 2025 for kontrollarbeidet i Porsanger kommune Regnskapsrapport vedrørende årsbudsjett 2024 for kontrollarbeidet i Porsanger kommune Forslag til Plan for forvaltningsrevisjon 2025-2029 Forslag til Plan for eierskapskontroll 2025-2029 Eventuelt internt kurs for KU	Rapport etter forenklet etterlevelseskonskontroll – regnskapsåret 2023 Eventuelle nummererte revisorbrev Uavhengighetsvurdering for oppdragsansvarlig regnskapsrevisor	Eventuelle prosektskisser Eventuelle rapporter Eventuell oppstart Uavhengighetsvurdering for oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor	Eventuelle prosektskisser Eventuelle rapporter Uavhengighetsvurdering for oppdragsansvarlig for eierskapskontroll	Orienteringer fra eventuelle kurs, seminar og konferanser Orientering fra kommunedirektøren

Møte 5 19. nov-ember	Årsplan/ møteplan 2025	Eventuelle nummererte revisorbrev	Status på forvaltningsre- visjon	Status på eierskaps- kontroll	Orienteringer fra eventuelle kurs, seminar og konferanser Orientering fra kommunedir- ektøren
	Evaluerings- av kontrollutvalgets arbeid i 2024		Oppfølging av gjennomførte forvaltnings- revisjoner	Eventuelle prosekt- skisser	
	Eventuelt internt kurs for KU		Eventuelle prosektskisser	Eventuelle rapporter	
			Eventuelle rapporter		
			Eventuell oppstart		

Porsanger kommune
Porsáנגgu gielda
Porsangin komuuni

Det settes inn et ekstra kommunestyremøte den 10.12.2024.

Det foreslåtte kommunestyremøtet den 27. februar 2024 flyttes til 22.februar 2024.

Votering over kommunedirektørens innstilling med de to overnevnte endringer:
 Enstemmig

Vedtak

Det settes opp følgende møteplan for politiske møter i Porsanger kommune 2024:

Møteplan 2024	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Kommunestyret		22		23		25		17	22		10 09 17
Formannskapet	16	13	5	9	7	11		3	8	5	3
Valg- og forretningsutvalg									7		
Eldrerådet		8		4		6		26		28	
Kommunalt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne		8		4		6		26		28	
Ungdomsrådet		8		4		6		26		28	
Administrasjonsutvalget		7				5		25		27	

Det tas forbehold om at det kan bli nødvendig med endringer.

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01209

Sak 7/24

PROSJEKTSKISSE - EIERSKAPSKONTROLL - FIMIL AS

Saksdokumenter:

- Prosjektskisse – Eierskapskontroll – Finnmark Miljøtjeneste AS, fra KomRev Nord IKS, datert 22. januar 2024 (vedlagt)
- Plan for eierskapskontroll 2021-2024 – Porsanger kommune (ikke vedlagt)
- Risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll 2021-2024 – Porsanger kommune (ikke vedlagt)

Sekretariatets tilråkning:

Kontrollutvalget viser til revisjonens prosjektskisse "Eierskapskontroll Finnmark Miljøtjeneste AS", datert 22. januar 2024.

Kontrollutvalget vurderer det slik at revisors beskrivelse av eierskapskontrollen er i samsvar med utvalgets forutsetninger i vedtak som ble gjort på møte 13. september 2023 i sak 29/23 vedrørende oppstart av eierskapskontrollen.

Kontrollutvalget vedtar på denne bakgrunn oppstart av eierskapskontrollen Finnmark miljøtjeneste AS» i tråd med kommunens plan for eierskapskontroll 2021-2024, samt kontrollutvalgets vedtak i sak 29/23 og sak 6/23.

Kontrollutvalget vedtar følgende to hovedproblemstillinger for eierskapskontrollen «Finnmark miljøtjeneste AS»:

1. Fører Porsanger kommune kontroll med sine eierinteresser i Finnmark Miljøtjeneste AS?
2. Utøves kommunens eierinteresser i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Kontrollutvalget overlater til revisjonen å utarbeide underproblemstillinger, i den grad det er nødvendig for gjennomføringen av undersøkelsen.

Kontrollutvalget ber revisjonen oversende prosjektplan til orientering så snart planen er ferdigstilt.

Kontrollutvalget legger til grunn at revisjonens forventede timebruk på 80 timer ikke blir overskredet.

Kontrollutvalget legger videre til grunn at revisjonens forventede tidspunkt for ferdigstilling – høsten 2024 – ikke blir overskredet.

Saksopplysninger:

På møte i kontrollutvalget 13., september 2023 vedtok kontrollutvalget i sak 29/23 å starte opp en eierskapskontroll av Fimil AS. Kontrollutvalgets vedtak er som følger:

«Med henvisning til plan for eierskapskontroll 2021-2024, samt vedtak i kontrollutvalget i sak 6/23 vedtar kontrollutvalget å sette i gang eierskapskontrollen «Fimil AS» med de forutsetninger som framgår av saksframlegget.

Denne eierskapskontrollen skal gi svar på om den som utøver Porsanger kommunens eierinteresser i Fimil AS, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Eierskapskontrollen gjennomføres i 2024 med deler av de timer som Porsanger kommune har til eierskapskontroll/forvaltningsrevisjon dette året.

Kontrollutvalget ber kommunes revisor om å oversende en overordnet prosjektskisse som viser revisjonens tolkning av oppdraget.

Kontrollutvalget forventer at revisjonen oversender den overordnede prosjektskissen til kontrollutvalget v/sekretariatet i løpet av primo 2024.»

Den 22. januar 2024 mottok sekretariatet en overordnet prosjektskisse for eierskapskontrollen «Finnmark Miljøtjenester AS» fra KomRev Nord IKS, datert 22. januar 2024.

Prosjektskissen er basert på bestillingen som kontrollutvalget vedtok på møte 13. september 2023 i sak 29/23.

I prosjektskissen framgår det at revisjonen har utarbeidet følgende to hovedproblemstillinger for denne eierskapskontrollen:

1. Fører Porsanger kommune kontroll med sine eierinteresser i Finnmark Miljøtjeneste AS?
2. Utøves kommunens eierinteresser i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

I prosjektskissen framgår det at forventet ressursbruk er 80 timer, samt at forventet ferdigstilling er høsten 2024.

Sekretariatets vurdering:

Sekretariatet viser til revisjonens oversendte prosjektskisse "Eierskapskontroll Finnmark Miljøtjeneste AS», datert 22. januar 2024.

I prosjektskissen legger revisjonen til grunn de forutsetninger som fremgår av kontrollutvalgets vedtak i sak 29/23, herunder det som fremgår av sekretariatets saksframlegg til saken.

I tillegg legger revisjonen til grunn en timebruk på 80 timer, samt at forventet ferdigstillelse skjer i løpet av høsten 2024. Sekretariatet vurderer det som viktig at kontrollutvalget i sitt vedtak forutsetter at den angitte ressursbruk, samt leveringstid ikke blir overskredet.

Sekretariatet vurderer at den fremlagte prosjektskissen er i tråd med kontrollutvalgets vedtak og forutsetningene som framgikk av saksframlegget til sak om oppstart av eierskapskontrollen (sak 29/23).

Sekretariatet anbefaler derfor at prosjektskissen godkjennes.

Sekretariatets tilrådning (forslag til vedtak) framgår innledningsvis i dette saksframlegget.

Prosjekttittel: Eierskapskontroll Finnmark Miljøtjeneste AS (Fimil AS)

Kommune: Porsanger

Bakgrunn: Eierskapskontroll rettet mot Finnmark Miljøtjeneste AS (Fimil AS) inngår i Porsanger kommunes plan for eierskapskontroll for perioden 2021-2024. Kontrollutvalget i Porsanger kommune behandlet i møte 13.9.2023 sak 29/23 om oppstart av eierskapskontroll i Fimil AS. Kontrollutvalget ba kommunens revisor om å utarbeide en overordnet prosjektskisse som viser revisjonens tolkning av oppdraget.

Finnmark Miljøtjeneste AS ble stiftet i 1996. Selskapet eies av seks kommuner i Finnmark som har litt ulike eierandeler: Porsanger kommune (28,167 %), Nordkapp kommune (24,5 %), Karasjok kommune (17,5 %), Måsøy kommune (10,833 %), Lebesby kommune (9,833) og Gamvik kommune (9,167 %). Selskapet har forretningskontor i Lakselv.

Finnmark Miljøtjeneste AS har følgende vedtektsfestede formål:
Kostnadseffektiv innsamling og behandling av avfall, og være pådriver for utvikling av samfunnsøkonomiske og fremtidsrettede løsninger. Selskapet skal stå for innsamling, transport og behandling av alle de avfallstyper som eierkommunene til enhver tid har ansvar for. Selskapet skal, i nært samarbeid med kommunene, drive miljøvennlig avfallsbehandling og arbeide for økt gjenvinning og gjenbruk. Selskapet kan være et konsultativt organ for eierkommunene i spørsmål vedrørende avfall, avfallsbehandling og forurensning.

En eierskapskontroll retter seg mot kommunens eierutøvelse, og skal gi svar på om Porsanger kommune utøver sine eierinteresser i selskapet i samsvar med lover, forskrifter, kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring. I en eierskapskontroll gjør vi ikke undersøkelser eller vurderinger av selskapets ledelse og drift.

**Oppdragsansvarlig
forvaltningsrevisor:** Margrete Mjølhus Kleiven

Prosjektleder: fastsettes senere

Formål:

Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll). Det innebærer å kontrollere om den som utøver eierrollen/eierrepresentanten, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Arbeidsbeskrivelse:

Innledningsvis vil vi etablere kontakt med kommunen v/eierrepresentant og selskapet som eierskapskontrollen retter seg mot. Vi vil informere om eierskapskontrollen og hvilke opplysninger vi har behov for. Deretter vil vi starte datainnsamlingen.

Rapportskrivingen vil foregå parallelt med datainnsamlingen. Eierskapskontrollen vil gjøres hovedsakelig ved innsamling av skriftlige data. Dersom vi bruker muntlige opplysninger, vil disse forelegges informanten for godkjenning.

Utkast til rapport fra eierskapskontrollen sendes deretter til den som utøver kommunens eierfunksjon og selskapet for uttalelse. Uttalelsene vil i sin helhet bli innarbeidet i rapporten, før endelig rapport med eventuelle anbefalinger oversendes kontrollutvalgets sekretariat for behandling i kontrollutvalget. Det sendes også kopi av rapporten til eier og selskapet.

Problemstillinger (arbeidstittel):

1. *Fører Porsanger kommune kontroll med sine eierinteresser i Finnmark Miljøtjeneste AS?*
2. *Utøves kommunens eierinteresser i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?*

Kriterier (foreløpige):

Kriterier er krav, normer og/eller standarder som utøvelsen av eierskapet skal vurderes opp mot.

For problemstillingene i denne eierskapskontrollen utleder vi kriterier fra følgende kilder:

- Lov 13.6.1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
- Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll, KS (2020)
- Vedtekter for Finnmark Miljøtjeneste AS
- Eierskapsmeldinger for Porsanger kommune
- Eventuelle relevante vedtak i kommunestyret, generalforsamlingen eller styret

Kriteriene konkretiseres og bearbeides og kan derfor bli endret etter hvert som revisor framskaffer informasjon i prosjektet.

Metode:

NKRFs styre vedtok i møte 12.8.20 RSK 002 *Standard for eierskapskontroll*. Eierskapskontrollen vil bli gjennomført i henhold til kravene i denne standarden.

Prosjektstart:

Etter kontrollutvalgets vedtakelse av overordnet prosjektskisse

Forventet ressursbruk:	Forventet ferdigstillelse ¹ :
80 timer	Høsten 2024

Kritiske faktorer:

Kritiske faktorer vil være knyttet til innsamling av data, dvs. samarbeidet med kommunens eierrepresentant og eventuelt administrasjonen og selskapet i framskaffing av skriftlig dokumentasjon og muntlig informasjon.

Dato: 22.1.2024

Sign: Margrete Mjølhus Kleiven
Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

¹ Under forutsetning av at prosjektets aktiviteter kan gjennomføres som planlagt, jf. kritiske faktorer

Kontrollutvalgssekretariatet i Vest-Finnmark IKS
Oarje-Finnmárkku Dárkkistanlávdegotti čállingoddi SGO

SAKSFRAMLEGG

Kontrollutvalg:	Porsanger kommune	Saksbehandler:	Tom Øyvind Heitmann
Møtedato:	12. februar 2024	J.nr:	KUSEK01215

Sak 8/24

REFERATSAKER

Saksopplysninger og sekretariatets tilrådninger:

Følgende referatsaker foreligger til møtet:

- Referatsak 1/24**
Orientering om gjennomført tilsyn - Brevkontroll fra Datatilsynet

Sekretariatets tilrådning:
Referatsak 1/24 tas til orientering.

Porsanger kommune
Porsáŋggu gieldda
Porsangin komuuni

Referatsak

Arkivreferanse: 2023/1011-10

Saksbehandler: Ann Helen Blix Mørland

Sakens gang		
Utvalg	Saks-nummer	Møtedato
Formannskapet		28.11.2023
Kommunestyret		14.12.2023

Orientering om gjennomført tilsyn - Brevkontroll fra Datatilsynet

Kommunedirektørens innstilling

Tatt til orientering.

Vedlegg til saken

Vedlegg

- 1 Oversendelse av samlerapport for Datatilsynets brevkontroll med norske kommuner .pdf
- 2 Samlerapport fra brevkontroll med norske kommuner.pdf

Bakgrunn for saken

Porsanger kommune fikk, sammen med et stort antall andre kommune, den 30.3.23, varsel om tilsyn fra Datatilsynet. Tilsynet omhandlet etterlevelsen av personvernforordningen, og ble gjennomført som en brevkontroll. Porsanger kommune fikk pålegg om å redegjøre etter en gitt rekke med spørsmål fra Datatilsynet.

Porsanger kommune sendte inn redegjørelse til Datatilsynet innen frist den 28.04.2023. Arkivtjenesten og IT-tjenesten samarbeidet med personvernombudet for å skrive redegjørelsen.

Porsanger kommune ble ikke plukket ut til stedlig tilsyn i etterkant av innsendt redegjørelse, slik noen kommuner ble, og vi har ikke hatt annen oppfølging i etterkant.

Det ble den 3.11.2023 mottatt samlerapport fra brevkontrollen, hvor det også skrives at brevkontrollen (tilsynet) mot Porsanger kommune avsluttes.

PORSANGER KOMMUNE
Postboks 400
9712 LAKSELV

Deres referanse

Vår referanse
23/01280-4

Dato
03.11.2023

Oversendelse av samlerapport for Datatilsynets brevkontroll med norske kommuner

Datatilsynet viser til vårt brev av 30. mars 2023, hvor vi påla dere å sende oss informasjon om konkrete tema knyttet til etterlevelse av personvernregelverket. Vi sender med dette over rapporten vi har utarbeidet etter brevkontrollene.

Brevkontrollen ble sendt til 93 kommuner og 5 fylkeskommuner, og alle ble pålagt å besvare de samme spørsmålene.

Datatilsynet har gjennom disse tilsynene gjennomført en større undersøkelse og kartlegging av hvordan norske kommuner ivaretar personvernregelverkets krav til personopplysningssikkerhet.

Formålet med brevkontrollene har vært å få kunnskap om modenheten til kommunene og fylkeskommunene knyttet til arbeidet med personvern og personopplysningssikkerhet. Datatilsynet har ønsket å se på generelle tendenser gjennom besvarelsene kommunene har sendt oss.

Datatilsynet har også hatt som mål å bidra til bedre kunnskap om hvordan fylkeskommunene og kommunene i praksis kan oppfylle regelverkets krav og dermed bedre ivareta kravene til personopplysningssikkerhet. En sentral del av denne fellesrapporten inneholder derfor veiledning om de temaene vi har undersøkt.

Målet med rapporten er å bidra til at kommunene har relevant informasjon og veiledning for å sikre at de ivaretar sikkerheten rundt personopplysningene til den norske befolkningen i tråd med kravene i personvernregelverket.

Vi har valgt å vurdere besvarelsene fra kommunene i en felles samlerapport. Rapporten inneholder beskrivelser av personvernregelverkets krav, oppsummering av besvarelsene vi har mottatt og relevant veiledning om temaene vi har undersøkt.

Vi oppfordrer dere til å gjennomgå rapporten og vurdere om kommunen har forbedringspunkter å arbeide videre med. Datatilsynet vil vurdere videre oppfølging og etterkontroll.

Datatilsynet vil samtidig invitere til vår lansering av rapporten den 9. november 2023 kl. 10.00-11.30. Les mer om arrangementet på vår nettside [Seminar om kommunetilsyn | Datatilsynet](#).

Brevkontrollen mot deres kommune avsluttes med dette. Ta kontakt med oss ved eventuelle spørsmål.

Med vennlig hilsen

Kristine Stenbro
fungerende seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer

Vedlegg: Samlerapport fra brevkontroll med norske kommuner

Samlerapport fra Datatilsynets brevkontroll med norske kommuner

Innholdsfortegnelse

Del 1 – Nærmere om brevkontrollene og arbeidsmetodikken til Datatilsynet	2
1. Bakgrunnen for tilsynene	2
2. Hjemmel for tilsynene	3
3. Gjennomføringen av tilsynene	3
4. Datatilsynets krav om redegjørelse	3
5. Om besvarelsene	4
6. Om fellesrapporten	4
7. Veien videre – hva kan rapporten brukes til?	6
Del 2 - Datatilsynets brevkontroll	7
8. Protokoller over behandlingsaktiviteter	7
9. Organisering av ansvarsforhold	10
10. Internkontroll / styringssystem	12
11. Risiko og sårbarhetsanalyser	15
12. Sikkerhetsstrategi	17
13. IKT-samarbeid	19
14. Autentiseringsløsninger	21
15. Sikkerhetskopiering og gjenoppretting	25
16. Sikkerhetsrevisjon	28
17. Personvernerklæring	30
18. Personvernombud	32

Del 1 – Nærmere om brevkontrollene og arbeidsmetodikken til Datatilsynet

Datatilsynet har gjennomført et stort antall tilsyn med norske kommuners etterlevelse av personvernforordningens krav til å ivareta personopplysningssikkerhet. Vi har hatt fokus på å kontrollere kommunenes organisatoriske tiltak som skal virke sammen med tekniske informasjonssikkerhetstiltak.

Datatilsynet sendte den 30. mars 2023 ut likelydende brevkontroller til 93 kommuner og 5 fylkeskommuner, hvor vi ba om redegjørelse om nærmere angitte tema innenfor personvern og personopplysningssikkerhet.

Denne rapporten er en samlet tilsynsrapport for alle de 98 brevkontrollene, og den er basert på de besvarelsene vi har mottatt. Rapporten inneholder beskrivelse av personvernregelverkets krav, oppsummering av besvarelsene vi har mottatt og relevant veiledning om temaene vi har undersøkt.

Datatilsynet gjennomførte i tillegg i oktober 2023 stedlige tilsyn med 10 kommuner, med samme tema som brevkontrollen. Formålet med de stedlige tilsynene var å nærmere kontrollere faktisk etterlevelse på de forskjellige områdene. Det er utarbeidet individuelle tilsynsrapporter for disse tilsynene, og disse er ikke en del av denne fellesrapporten.

1. Bakgrunnen for tilsynene

Norske kommuner og fylkeskommuner er sammensatte og komplekse organisasjoner som behandler store mengder opplysninger om den norske befolkningen i alle livsfaser. Kommunene og fylkeskommunene har et stort ansvar for å ivareta disse opplysningene på en forsvarlig måte.

Alle virksomheter kan utsettes for digitale angrep. Motivasjon og metode bak slike angrep varierer, sammen med alvorlighetsgraden av konsekvenser. Virksomhetens sårbarhet for digitale angrep, og hvor store konsekvensene av et slikt angrep kan være, avhenger også i stor grad av hvor god struktur man har på styring av informasjonssikkerhet og personopplysningssikkerhet. Det nasjonale risikobildet er i kontinuerlig endring, og en god systematikk for ivaretagelse av personopplysningssikkerheten er derfor viktigere enn noensinne.

Datatilsynet har gjennom disse tilsynene gjennomført en større undersøkelse og kartlegging av hvordan norske kommuner ivaretar personvernregelverkets krav til personopplysningssikkerhet.

Formålet med tilsynene er å få kunnskap om modenheten til kommunene og fylkeskommunene knyttet til arbeidet med personvern og personopplysningssikkerhet. Datatilsynet har ønsket å se på generelle tendenser gjennom besvarelsene kommunene har sendt oss.

Datatilsynet ønsker også å bidra til bedre kunnskap om hvordan fylkeskommunene og kommunene i praksis kan oppfylle regelverkets krav og dermed bedre ivareta kravene til personopplysningssikkerhet. En sentral del av denne fellesrapporten inneholder derfor veiledning om de aktuelle temaene.

Målet er at tilsynet og rapporten bidrar til at kommunene blir enda bedre rustet til å håndtere personvernet og sikkerheten rundt personopplysningene til den norske befolkningen.

2. Hjemmel for tilsynene

Tilsynene ble gjennomført med hjemmel i personvernforordningen artikkel 58 nr. 1. Artikkel 58 nr. 1 bokstav a gir Datatilsynet myndighet til å pålegge behandlingsansvarlige å fremlegge all informasjon som er nødvendig for at Datatilsynet skal kunne utføre sine oppgaver.

Datatilsynet kontrollerte fylkeskommunene og kommunenes systematikk for tekniske og organisatoriske tiltak for å ivareta personvern og personopplysningssikkerhet, herunder deres generelle styringssystem og gjeldende retningslinjer, jf. personvernforordningen artikkel 24 nr. 1 og 2, jf. artikkel 32.

3. Gjennomføringen av tilsynene

Datatilsynets undersøkelse av kommunene og fylkeskommunene ble gjennomført som tilsyn i to faser.

Den første fasen er gjennomført som en bred brevkontroll hvor et større antall kommuner har blitt pålagt å besvare spørsmål om etterlevelse av konkrete plikter som følger av personvernregelverket, hovedsakelig i form av dokumenterte rutiner.

I den andre fasen gjennomførte Datatilsynet i løpet av oktober 2023 stedlige kontroller med 10 kommuner. I denne delen av prosjektet fokuserte vi på faktisk etterlevelse i praksis. Kommunene ble valgt ut basert på et representativt utvalg ut fra besvarelsene vi mottok i brevkontrollene, både de som har godt dokumenterte rutiner og de som har etterlatt et inntrykk av at de har mangler eller avvik.

Datatilsynet har utarbeidet individuelle tilsynsrapporter etter de stedlige kontrollene.

4. Datatilsynets krav om redegjørelse

Datatilsynet ba om å få tilsendt følgende:

1. Fylkeskommunen og kommunens behandlingsprotokoll, jf. personvernforordningen artikkel 30.
2. Oversikt over deres organisering av ansvarsforhold knyttet til etterlevelse av personvernregelverket, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 2.
3. En kort beskrivelse av deres overordnede styringssystem (internkontroll) for etterlevelse av personvernregelverket, herunder hvilke verktøy som eventuelt brukes.
4. Styrende retningslinjer for gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser, jf. personvernforordningen artikkel 32.
5. Fylkeskommunen og kommunens eventuelle overordnede sikkerhetsstrategi
6. Oversikt over eventuelle IKT-samarbeid med andre.
7. Styrende retningslinjer for autentiseringsløsninger.
8. Styrende retningslinjer for sikkerhetskopiering og gjenoppretting av systemer, jf. personvernforordningen artikkel 32.1.c).
9. Styrende retningslinjer/prosedyrer for sikkerhetsrevisjoner, jf. personvernforordningen artikkel 32.1.d).
10. Lenke til fylkeskommunen og kommunens personvernerklæring.
11. Informasjon om fylkeskommunen og kommunens personvernombud, herunder:

- navn, telefonnummer og e-postadresse til personvernombudet
- kort beskrivelse av organiseringen av personvernombudsfunksjonen; herunder hvor stor del av full stilling vedkommende skal kunne bruke på utøvelsen av rollen.
- lenke til deres nettside som inneholder informasjon om personvernombudet

5. Om besvarelsene

Fylkeskommunene og kommunene ble gitt en frist på 4 uker til å besvare kravet om redegjørelse fra Datatilsynet. Noen kommuner fikk etter forespørsel innvilget en kort utvidelse på svarfristen.

Det var 5 kommuner som ikke besvarte brevkontrollen.

Datatilsynet har i etterarbeidet sett at våre krav om redegjørelser har vært forstått på forskjellige måter, ettersom besvarelsene varierer i omfang og innhold.

Ettersom besvarelsene gir et noe sprikende datagrunnlag, har kartleggingen vært utfordrende til tross for at vi har vurdert etter oppsatte kriterier. Vi ser likevel noen klare trender/tendenser som vi redegjør for i del to av rapporten. I vår gjennomgang av besvarelsene, har vi overordnet vurdert kommunene etter hvorvidt vi anser besvarelsen som tilstrekkelige, mangelfulle eller manglende.

Vi har i fellesrapporten i all hovedsak vurdert kommunene og fylkeskommunene under ett. Under enkelte punkter omtales fylkeskommunene særskilt, men der dette ikke er gjort er «kommuner» en fellesbetegnelse for både fylkeskommuner og kommuner.

6. Om fellesrapporten

6.1. Presentasjon av de juridiske kravene

Datatilsynet vil i rapporten vise til de relevante rettsreglene som regulerer de konkrete temaene som var gjenstand for tilsynene. Vi gir i tillegg mer utfyllende veiledning om hva de ulike pliktene som følger av regelverket innebærer, og henviser der det er relevant til anerkjent rammeverk.

6.2. Tendenser fra besvarelsene

Datatilsynet har hatt som overordnet mål med tilsynene å vurdere kommunenes og fylkeskommunenes modenhet knyttet til ivaretagelse av personopplysningssikkerhet, og deretter bidra med relevant veiledning på de områdene vi har kontrollert.

I det følgende vil vi presentere hvert enkelt tema vi har vurdert under brevkontrollene, med presentasjon av det juridiske rammeverket, funn fra besvarelsene og med veiledning eller henvisning til nærmere veiledning.

6.3. Veiledningen

Det er utarbeidet omfattende veiledning med god kvalitet av forskjellige aktører på personvernområdet. Datatilsynet har likevel et klart inntrykk av at det er utfordrende for kommuner og fylkeskommuner å navigere i dette landskapet og finne relevant og kvalitetssikret veiledning på de

forskjellige kravene personvernregelverket stiller opp. Datatilsynet har derfor hatt som mål å vise til konkret veiledning innenfor de spesifikke områdene vi har kontrollert.

Vi har også søkt å synliggjøre de konkrete reglene og prinsippene som ligger til grunn for veiledningen. Dette gjør seg særlig gjeldende på delene av kontrollen som retter seg mot konkrete personopplysningssikkerhetstiltak.

I de delene av tilsynene som gjelder organisatoriske og tekniske tiltak som skal baseres på konkrete vurderinger gjort av den enkelte behandlingsansvarlige, har vi vist til veiledning som er knyttet til verktøy som kan brukes av de behandlingsansvarlige ved gjennomføringen av slike vurderinger.

Datatilsynet har hatt som mål å vise til eksisterende veiledning, både på våre egne nettsider og fra andre veiledningsaktører. Vi har valgt å lenke til informasjonen for å sikre at eventuelle oppdateringer blir ivare tatt.

For å begrense omfanget, har vi valgt å vise til konkret veiledning fra anerkjente veiledningsaktører, som har solid kompetanse og erfaring. Aktørene har også etablerte samarbeid med kommunene, og de har kunnskap om kommunene som gjør veiledningen målrettet.

Vi har henvist til veiledning fra følgende aktører:

- Datatilsynet
- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir)
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)
- KS
- Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet (KiNS)
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen)

Digitaliseringsdirektoratet har tatt initiativ til et arbeid for å utvikle felles sikkerhet i forvaltningen, inkludert en felles referanseramme (eller norm) for arbeidet med informasjonssikkerhet i offentlige virksomheter. Dette er et arbeid Datatilsynet støtter og bidrar inn i, og som vi ønsker å understøtte i denne tilsynsrapporten ved å vise til eksisterende veiledning. Mer om prosjektet «Felles sikkerhet i forvaltningen» kan leses her: <https://www.digdir.no/informasjonssikkerhet/felles-sikkerhet-i-forvaltningen/4106>

6.4. Eksemplene

Knyttet til de forskjellige temaene i rapporten vil vi vise til konkrete eksempler fra besvarelsene i brevkontrollen. Formålet med å bruke konkrete eksempler, er å vise hva Datatilsynet har vurdert som tilstrekkelig innenfor de forskjellige temaene. Eksemplene er ment som illustrasjon og inspirasjon.

Vi presiserer at disse eksemplene er tilfeldig valgt ut ifra de besvarelsene som ble vurdert som tilstrekkelige innenfor det enkelte temaet. Det er mange som har sendt oss dokumentasjon som kunne ha vært brukt som gode eksempler, men av praktiske årsaker har vi valgt å presentere kun et utvalg av disse. Eksemplene vil legges på <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2023/tilsyn-i-kommuner-og-fylkeskommuner/>.

7. Veien videre – hva kan rapporten brukes til?

Datatilsynet har som mål at denne fellesrapporten skal gi en overordnet presentasjon av hvordan norske kommuner og fylkeskommuner ivaretar kravene til personopplysningssikkerhet.

Videre ønsker vi at rapporten skal gi relevant veiledning og dermed et godt grunnlag for de behandlingsansvarliges egen vurdering av om de etterlever personvernregelverket, også for aktører utenfor fylkeskommunal og kommunal sektor.

Vi vil også gi informasjon om erfaringene vi gjør oss under de stedlige kontrollene, og legger til grunn at dette også vil være relevant for alt arbeid med personvern og personopplysningssikkerhet.

Del 2 - Datatilsynets brevkontroll

8. Protokoller over behandlingsaktiviteter

8.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

I brevkontrollen ba vi om å få oversendt kommunens behandlingsprotokoll.

Flere kommuner tok kontakt og opplyste om at dette var vanskelig, og at det ville innebære store mengder dokumentasjon. Felles for disse var at de har laget en protokoll pr system som behandler personopplysninger, noe som innebærer at de har mange protokoller.

Det ble avtalt med flere kommuner at de kunne sende en overordnet beskrivelse av hvordan de fører protokoll, sammen med et eksempel.

8.2. Personvernregelverket om behandlingsprotokoll

Plikten til å føre protokoll følger av personvernforordningen artikkel 30. Bestemmelsen angir hvilke aktører som må ha protokoll og hvilke elementer de skal inneholde. Dette omfatter blant annet informasjon om de ansvarlige, formålene, beskrivelse av opplysningene som behandles, eventuelle utleveringer, sletting, sikkerhetstiltak mv.

Artikkel 30 presiserer at protokollene skal være skriftlige, herunder elektroniske. Protokollene skal på anmodning gjøres tilgjengelige for tilsynsmyndigheten.

8.3. Nærmere om kommunenes plikt til å føre protokoll

Kommunen er behandlingsansvarlig for behandling av personopplysninger som skjer i forbindelse med tjenestene de gir til sine innbyggere. De har dermed også plikt til å etablere en behandlingsprotokoll.

En behandlingsprotokoll skal gi kommunen kontroll på alle prosesser som omfatter personopplysninger. Behandlingsprotokollen skal gi en dokumentert fremstilling av hvordan kommunen behandler opplysninger om de registrerte, herunder formålet med behandlingen og behandlingsgrunnlaget.

Kartleggingen at behandlinger av personopplysninger i protokoller er nyttig som del av de ansvarliges internkontrollplikt og dokumentasjon av denne.

Når kommunen for eksempel tilbyr helse- og omsorgstjenester, må det dokumenteres i behandlingsprotokollen hvilke personopplysninger som samles inn om pasienter, brukere, ansatte og pårørende (de registrerte), hvorfor disse personopplysningene må brukes for å tilby tjenesten (formålet), hvorfor kommunen har lov til å behandle personopplysningene (behandlingsgrunnlag) og når opplysningene skal slettes (lagringstid).

Informasjonen i behandlingsprotokollen danner et godt grunnlag for prioritering og systematisering av arbeidet med informasjonssikkerhet i kommunen, både når det gjelder hvilke risiko- og

sårbarhetsanalyser som må utarbeides og hvilke behandlingsaktiviteter som utløser plikt til å gjennomføre en personvernkonsekvensvurdering (DPIA).

8.4. Kommunenes besvarelser

Datatilsynet mottok varierte besvarelser på dette punktet. Enkelte kommuner skrev at oversendelse av protokollene var komplisert. Grunnen til dette var at måten de har bygget protokollene på medførte at dokumentene var veldig omfattende og i et format som det var vanskelig å oversende. Flere sendte etter avtale kun eksempler og beskrivelser av behandlingsprotokollene, mens andre sendte hele protokollen. Enkelte protokoller ble oversendt i et slikt format at de ble uleselige for Datatilsynet.

Mange kommuner benytter verktøy levert av eksterne leverandører til å føre behandlingsprotokoll.

Videre hadde mange kommuner valgt å utarbeide en behandlingsprotokoll for hvert system/løsning de anvender. Dette har medført at noen kommuner har svært mange protokoller.

Flere kommuner har sendt Datatilsynet en rutinebeskrivelse av hvordan protokoller skal opprettes, men ingen eksempler som viser at dette er gjort.

Omtrent 10 % av kommunene informerer om at de ikke har etablert en behandlingsprotokoll. En like stor andel av kommunene opplyser om at deres protokoll(er) har betydelige mangler.

8.5. Datatilsynets vurdering

Personvernregelverket oppstiller ingen formkrav for hvordan en protokoll må se ut eller hvordan den organiseres, utover at det stilles krav til hva den må inneholde. Datatilsynet vurderer derfor at alle de forskjellige måtene og løsningene for behandlingsprotokoll vi har mottatt kan være tilstrekkelige for å etterleve personvernforordningen artikkel 30.

Datatilsynet ønsker imidlertid å påpeke at personvernforordningen artikkel 30 nr. 4 sier at protokollen på forespørsel fra tilsynsmyndigheten skal gjøres tilgjengelig. Kommunene og fylkeskommunene må derfor vurdere om deres løsning for protokoll er egnet for slik tilgjengeliggjøring.

Datatilsynet har ikke etterspurt rutinene for håndteringen av protokollen, og kan derfor ikke vurdere om kommunene og fylkeskommunene har slike ut fra brevkontrollen.

Datatilsynet ser av besvarelsene at kommunene har høy bevissthet om plikten til å føre protokoll. Flere har pågående prosesser med å utbedre eller fullføre utfylling av behandlingsprotokoller som tilfredsstiller personvernforordningens krav.

Det er likevel varierende grad av modenhet, og for Datatilsynet, overraskende stor andel som ikke var der de burde. Vi har anslått at det er omtrent 25-30 % av kommunene som ut fra besvarelsene ikke har tilfredsstillende protokoller.

Datatilsynet anser at personvernforordningen selv gir klare anvisninger om krav til innhold i artikkel 30. Det finnes i tillegg mye tilgjengelig veiledning og støtteverktøy. Vi mener derfor at kravet til å etablere en behandlingsprotokoll er forholdsvis enkelt å etterleve, selv om vi anerkjenner at det innebærer et stort arbeid å gå gjennom alle behandlinger av personopplysninger en kommune gjør.

Vi har også forståelse for at kommunene er komplekse og sammensatte, men dette gjør det desto viktigere å ha dette grunnleggende oversikten på plass.

8.6. Veiledning

Alle virksomheter som behandler personopplysninger, skal føre en protokoll over behandlingsaktivitetene de har ansvar for, ref. plikten nevnt ovenfor.

Det er ikke noen formkrav til hvordan protokollen skal føres, eller hva slags verktøy som skal benyttes. Kommunen kan med andre ord velge om de fører oversikten som et tekstbehandlingsdokument, på regneark, eller ved hjelp av andre verktøy. Kommunene må imidlertid sikre at de svarer ut de obligatoriske kravene til innhold i en samlet skriftlig og elektronisk tilgjengelig oversikt. Protokollen bør være lett tilgjengelig og forståelig, samt at den kan gjøres tilgjengelig for tilsynsmyndighet på anmodning.

Videre skal den behandlingsansvarliges protokoll inneholde følgende informasjon:

1. Navnet på og kontaktopplysningene til den behandlingsansvarlige, og, dersom det er relevant, den felles behandlingsansvarlige, den behandlingsansvarliges representant og personvernombudet.
2. Formålene med behandlingen.
3. En beskrivelse av kategoriene av registrerte og kategoriene av personopplysninger.
4. Kategoriene av mottakere som personopplysningene er blitt eller vil bli utlevert til, herunder mottakere i tredjestater eller internasjonale organisasjoner.
5. Dersom det er relevant, overføringer av personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon, herunder identifikasjon av nevnte tredjestat eller internasjonale organisasjon og, ved overføringer nevnt i artikkel 49 nr. 1 annet ledd, dokumentasjon på nødvendige garantier.
6. Dersom det er mulig, de planlagte tidsfristene for sletting av de forskjellige kategoriene av opplysninger.
7. Dersom det er mulig, en generell beskrivelse av de tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltakene nevnt i artikkel 32 nr. 1.

En behandlingsprotokoll er et «levende» dokument som til enhver tid skal være oppdatert. Det er viktig å sørge for gode rutiner på gjennomgang og vedlikehold, slik at man sikrer at nye behandlinger av personopplysninger blir oppført. Vurdering av status for behandlingsprotokoll er et naturlig tema i en virksomhets revisjon og rapportering av etterlevelse, som for eksempel i ledelsens gjennomgang.

Datatilsynet har utarbeidet veiledning som blant annet inneholder to enkle maler, for henholdsvis

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir):
 - «[Foranalyse](#)».
- KS:
 - «[Hva må jeg gjøre før jeg kan ta i bruk ny digital tjeneste?](#)».
 - «[Kommunedirektørens verktøykasse for personvern og informasjonssikkerhet](#)».
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen):
 - «[Protokoll over behandlinger av helse- og personopplysninger i virksomheten](#)», [faktaark 13](#).

behandlingsansvarlig og databehandler. [Se vår veileder for mer informasjon.](#)

9. Organisering av ansvarsforhold

9.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Et av formålene med tilsynet var å kontrollere om kommunene og fylkeskommunene ivaretar ansvarlighetsprinsippet, herunder om det er etablert klare rammer for plassering av ansvar og roller. Vi ønsket å undersøke om det er etablert rutiner som gir oversikt og hvordan disse gir den ansvarlige reell styring og kontroll med etterlevelsen av personvernforpliktelsene i hele organisasjonen.

Datatilsynet ønsket under brevkontrollen å undersøke kommunene og fylkeskommunenes bevissthet om kravene til å ha oversikt og styring med det samlede behandlingsansvaret og hvorvidt dette var innarbeidet i styringssystemet deres.

Vi ba derfor kommunene om å sende oss en beskrivelse av kommunens organisering av ansvarsforhold knyttet til etterlevelse av personvernregelverket, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 2.

9.2. Personvernregelverket om ansvarsforhold

Plikten til å sikre etterlevelse av personvernregelverket retter seg mot den behandlingsansvarlige. Ansvarlighetsprinsippet som er etablert i personvernforordningen artikkel 5 nr. 2 står sterkt, og stiller omfattende krav til blant annet oversiktlige rammer for ansvar og etterlevelse.

Art 24 retter seg mot den ansvarlige, og pålegger at vedkommende skal gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med forordningen.

Kravet om klare ansvarsforhold er også presisert i fortalepunkt 79 som sier at vern av de registrertes rettigheter og behandlingsansvarliges ansvar krever en tydelig fordeling av ansvar.

Forordningens artikkel 32 nr. 4 forplikter videre den behandlingsansvarlige til å treffe tiltak for å sikre at enhver som behandler personopplysninger på deres vegne kun gjør det i tråd med den ansvarliges instruks. Dette gjør det nødvendig å ha oversikt over ansvar og roller.

9.3. Nærmere om ansvarlighetsprinsippet

Den behandlingsansvarlige har stor frihet til å delegere oppgaver og praktisk ansvar for å ivareta kravene etter personvernforordningen. For å ivareta behandlingsansvaret, forutsetter imidlertid slik delegering og fordeling av oppgaver at man etablerer en systematikk som sikrer at man fortsatt har oversikt og kontroll over behandlingene man er ansvarlig for. Slik systematikk gir blant annet den ansvarlige mulighet til å kontrollere etterlevelse. Det er derfor viktig å ha klare beskrivelser av roller, ansvar og oppgaver.

Dette gjelder særlig i en organisasjon med underliggende enheter, hvor det daglige arbeidet med personvern og informasjonssikkerhet ofte er delegert.

Et sentralt tema i styringssystemet til organisasjoner som delegerer ansvar, er systematikken for rapportering tilbake til den behandlingsansvarlige. Slike rutiner er nødvendige for å ha kontroll med at forskjellige tiltak virker etter sin hensikt og er egnede.

Norske kommuner skal ivareta oppgaver på mange samfunnsområder, og er gjerne organisert for best mulig ivaretagelse av disse. Det daglige og praktiske ansvaret for behandling av personopplysninger og informasjonssikkerhet er som regel delegert, både i samsvar med organiseringen til de enkelte fagområdene og til særskilte funksjoner med kompetanse på personvern- og informasjonssikkerhetsområdet.

Oversikt og styring av pliktene som behandlingsansvarlig er derfor en viktig forutsetning for etterlevelse av personvernforordningens krav. I praksis er dette ofte ivaretatt gjennom kommunens styringssystem.

9.4. Kommunenes besvarelse

I Datatilsynets gjennomgang av brevkontrollen har vi undersøkt hvorvidt kommunene har en overordnet oversikt, om de ulike rollene er beskrevet, om de har delegeringsrutiner og om det delegerte ansvaret er tydelig beskrevet. Videre har vi sett på om oppgavene som er delegert har en klar forankring i ledelsen hos den behandlingsansvarlige, blant annet gjennom rapportering, og hvorvidt det delegerte ansvaret er underlagt en god systematikk.

Et flertall av kommunene har sendt oversiktlig beskrivelser av hvordan ansvar og oppgaver for etterlevelse av personvern er ivaretatt, og det er også vedlagt konkrete rutiner for fordeling av ansvar. De fleste som har sendt en oversikt over ansvarsforhold har også besvart tilstrekkelig eller delvis tilstrekkelig på spørsmålet om styringssystem.

16 kommuner har ikke besvart eller sendt utilstrekkelig dokumentasjon på spørsmålet. De fleste av disse har heller ikke et tilfredsstillende styringssystem. Vi ser vi en klar sammenheng med at øvrige områder i kontrollen heller ikke er tilfredsstillende ivaretatt.

Hele 21 kommuner har sendt oss mangelfulle beskrivelser av deres organisering av ansvarsforhold. Manglene vi har merket oss for disse er blant annet at det ikke er vist til konkrete rutiner for organisering og delegering. Enkelte har oversendt korte, overordnede eller overflatiske beskrivelser. Andre har oversendt en beskrivelse av hvordan det *bør* se ut, uten at de har demonstrert at deres kommune har faktiske rutiner for ansvars plassering. Datatilsynet har også observert mangler ved de besvarelsene hvor ansvarsforholdene er beskrevet fragmentert og hvor det følgelig er lite oversiktlig. Disse har for eksempel beskrevet ansvarsforholdene i dokumenter som sikkerhetsstrategien eller i beredskapsplaner, uten at disse viser ansvarsorganiseringen på en god måte.

Kommuner i samme IKT-samarbeid svarer i mange tilfeller likt på dette spørsmålet. Se nærmere om slike samarbeid i rapportens kapittel 15. Det kan synes som om slike samarbeid øker bevisstheten knyttet til plassering av ansvar. Samtidig ser vi at enkelte samarbeid gjennomgående ikke har redegjort for hvordan de har fordelt ansvar og oppgaver.

9.5. Datatilsynets vurdering

Datatilsynet vurderer at kommunene har høy grad av bevissthet om kravene til oversiktlig og klare ansvarsforhold. Dette kan ha sammenheng med måten kommunen for øvrig har delegert myndighet og oppgaver innenfor sine tjenesteområder.

Det er likevel mange kommuner som bør gjennomgå dokumentasjonen de har og vurdere om de har nødvendig oversikt, beskrivelser og rutiner for å sikre etterlevelse på dette området.

9.6. Veiledning

Norske kommuner skal ivareta oppgaver på mange samfunnsområder, og er gjerne organisert for best mulig ivaretagelse av disse. Gjennom disse oppgavene er kommunen også ansvarlig for behandling av omfattende personopplysninger om sine innbyggere. Dette ansvaret vil i praksis ofte være delegert ut fra en hensiktsmessig organisering av den enkelte kommune. Behandlingsansvaret vil imidlertid fremdeles være plassert hos den øverste ansvarlige i kommunen. For å sikre reell kontroll med at dette ansvaret er ivaretatt, må de forskjellige rollene og ansvaret være tydelig og oversiktlig definert. I tillegg må ansvarslinjene forankres gjennom styringssystemet og i relevante rutiner.

Styringssystemet må sikre at det er sammenhengende ansvarslinjer fra den behandlingsansvarlige og ut til alle som utøver oppgaver innenfor vedkommendes ansvar. I tillegg må kommunen legge til rette for at den ansvarlige kan sikre etterlevelse gjennom systematikk og rutiner for f.eks. rapportering, revisjon og ledelsens gjennomgang.

Datatilsynet har utarbeidet et [forslag til innholdet i en ansvarsbeskrivelse](#).

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir):
 - [Relevant informasjon om delegasjon og oppfølging gjennom linjen](#).
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse- og omsorgssektoren (Normen):
 - [Omtaler temaet i kapittel 2 i dokument om ledelsens styring og oppfølging](#).
 - [Veileder om internkontroll for informasjonssikkerhet og personvern](#), særlig kapittel 2.1 omtaler plikten til å ha klare beskrivelser av roller og ansvar, se også kapittel 2.2.2.
- KS:
 - Har omfattende [veiledningsmaterieill på sine nettsider](#). I veiledningen «Orden i eget hus» har KS gitt kommunedirektørene en praktisk veileder i internkontrollplikter. Denne veilederens kapittel 2.3 omhandler til en viss grad organisering av ansvar.
 - I tillegg til den generelle veilederen, har KPMG på oppdrag for KS utarbeidet en [verktøykasse for informasjonssikkerhet og personvern](#). Målgruppen er kommunedirektører og fylkeskommunedirektører.

10. Internkontroll / styringssystem

10.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Datatilsynet ba i brevkontrollen kommunene om en kort beskrivelse deres overordnede styringssystem (internkontroll) for etterlevelse av personvernregelverket, herunder hvilke verktøy som eventuelt brukes.

I gjennomgangen av besvarelsene har Datatilsynet tatt høyde for at kommunene kan ha sendt oss et utvalg av informasjon som ikke er representativt for deres faktiske styringssystem. Flere har for eksempel gitt en overordnet beskrivelse uten å vise hvordan de har implementert sitt styringssystem. Andre beskriver hva styringssystemet deres kan eller bør inneholde.

Dette kan ha sammenheng med at vi ba om å få tilsendt en kort beskrivelse, og at dette er tolket på forskjellige måter hos respondentene.

10.2. Personvernregelverket om styringssystem

Den behandlingsansvarlige skal sikre at de grunnleggende prinsippene for behandling av personopplysninger overholdes og skal kunne påvise at dette gjøres, jf. personvernforordningen art. 5 nr. 2.

Ansaret innebærer en forpliktelse til å gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med forordningen, jf. personvernforordningen art. 24. Det skal i den forbindelse tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter.

Personvernforordningen pålegger den behandlingsansvarlige å iverksette retningslinjer dersom det står i et rimelig forhold til behandlingsaktivitetene, jf. artikkel 24 nr. 2. Bestemmelsen stiller også krav om at tiltakene gjennomgås og oppdateres ved behov, jf. art 24 nr. 1, siste setning og artikkel 32 nr. 1, bokstav d.

10.3. Nærmere om krav til styringssystem

Disse tekniske og organisatoriske tiltakene, omtales ofte som internkontroll, styringssystem eller rammeverk. Rammeverket skal være ledelsens verktøy for å ivareta sitt ansvar og for å kunne demonstrere etterlevelse etter personvernregelverket i sin organisasjon. Tiltakene skal også være de ansattes verktøy for å utføre oppgaver på en forsvarlig og sikker måte.

Regelverket legger opp til en viss skjønnsmargin knyttet til hva som kreves av styringssystemet, ettersom det «skal stå i et rimelig forhold til behandlingsaktivitetene». Det er opp til den behandlingsansvarlige å sikre at systemet er egnet til å oppfylle hensikten med det innenfor den aktuelle virksomheten.

Norske kommuner har en kompleks organisasjonsform med mange underliggende enheter innenfor forskjellige ansvarsområder. Øverste leder er behandlingsansvarlig etter personvernregelverket. En velfungerende og oversiktlig systematikk i organisatoriske og tekniske tiltak er et nødvendig verktøy for den behandlingsansvarlige for å sikre at personvernregelverket er ivaretatt.

En slik systematikk kalles gjerne for styringssystem eller internkontrollsystem. Et velfungerende styringssystem vil gjøre kommunene i stand til å sørge for operasjonell og faktisk etterlevelse, og at de i praksis behandler personopplysninger lovlig, sikkert og forsvarlig.

Det er ikke nødvendig eller hensiktsmessig å etablere en egen internkontroll for personvernregelverket dersom kommunen allerede har en internkontroll for andre regelverk eller for andre formål. Kommunen bør heller sørge for å utvide det eksisterende systemet med elementene som er påkrevd etter personvernregelverket.

10.4. Kommunenes besvarelse

I gjennomgangen av besvarelsene har Datatilsynet vurdert om kommunene har demonstrert at de har et bevisst forhold til sitt styringssystem som verktøy for etterlevelse, og om det fremstår som om slikt system er etablert og i bruk i praksis.

Vi har vurdert hvorvidt kommunene har vist til konkret dokumentasjon, men tatt forbehold om at vårt spørsmål ikke la opp til at dette skulle sendes. Flere kommuner har vist til hva styringssystemet kan inneholde, men ikke hvordan de har fylt systematikken med innhold. Det har ikke vært mulig å gjøre noen kvalitative vurderinger av om systematikken er velegnede.

De aller fleste kommunene har etablerte styringssystemer, av de som har besvart brevkontrollen er det under 10 som kan sies å ikke ha et styringssystem. De aller fleste benytter verktøy for styringssystem som er levert av eksterne leverandører. Flere viser til at de har fulgt veiledningen KS har utarbeidet for internkontroll; *Orden i eget hus*.

Datatilsynet har også observert at det er mange av kommunene som beskriver at de er i pågående prosesser hvor de utbedrer eller endrer sitt styringssystem.

10.5. Datatilsynets vurdering

Tatt i betraktning at Datatilsynet kun har bedt om en overordnet beskrivelse av kommunenes styringssystem, er det vanskelig å gjøre kvalitative vurderinger av besvarelsene. Vi finner det derfor mest hensiktsmessig å fokusere på veiledning knyttet til dette temaet.

10.6. Veiledning

Datatilsynet har en klar forventning om at det er etablert egnede styringssystemer hos alle kommunene. Selv om aktørene varierer i størrelse, er tjenesteområdene tilnærmet like for alle de behandlingsansvarlige. De behandler derfor samme type personopplysninger til samme behandlingsformål, selv om det varierer i omfang.

Det vil imidlertid være forskjeller mellom kommunene som kan påvirke kravene til styringssystemet, for eksempel antall ansatte eller antall innbyggere i en kommune. Dette går frem av ordlyden i forordningen som sier at det skal gjennomføres en helhetlig vurdering før man velger et egnet nivå av tiltak for den enkelte behandlingsansvarlige.

Enkelte elementer vil likevel gjelde for alle kommuner, og vi vil særlig fremheve noen eksempler på forventninger til en kommunes styringssystem. Styringssystemet bør:

- være egnet ut fra definert behov og risiko
- være forankret i ledelse
- ha en klar ansvarsfordeling, delegering og beskrivelse av roller
- være systematisk og oversiktlig
- fremstå praktisk anvendelig og lett tilgjengelig
- ha oppdatert dokumentasjon
- inneholde rutiner for revisjon og gjennomgang

Datatilsynets nettsider inneholder [generell veiledning om etablering av internkontroll](#). Vi har i tillegg konkrete maler og støtteverktøy som kan benyttes i systematikken.

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratets (Digdir):
 - [Internkontroll i praksis](#).
- KS:
 - [Veilederen «Orden i eget hus»](#).
 - [Slik sikrer du oppfølging av personvern og informasjonssikkerhet](#) (utdyper veilederen «Orden i eget hus»).
- KINS Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet (KiNS):
 - [Styringssystem](#).
- Normen for personvern- og informasjonssikkerhet i helse- og omsorgssektoren (Normen):
 - [Veileder om internkontroll for informasjonssikkerhet og personvern](#)
 - Normen har også en rekke andre veiledere og faktaark som er relevante i arbeidet med å etablere et egnet styringssystem.

11. Risiko og sårbarhetsanalyser

11.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Vi ba kommunene om å oversende en overordnet/styrende retningslinje for gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser. Spørsmålet er relevant da en slik retningslinje vil kunne bidra til at kommunene har en systematisk og konsistent tilnærming til arbeidet med risikovurdering og risikostyring.

11.2. Personvernregelverket om risiko- og sårbarhetsvurderinger

Plikten til å gjennomføre av risiko og sårbarhetsanalyser er forankret i personvernforordningens artikkel 24 og artikkel 32.

11.3. Nærmere om risiko- og sårbarhetsanalyser

Personvernforordningen krever at den behandlingsansvarlige skal beskytte personopplysninger med et egnet sikkerhetsnivå. Dette innebærer at det må gjøres konkrete vurderinger av risiko.

Artikkel 32 omhandler plikten til å ivareta sikkerheten ved behandling av personopplysning, også kalt personopplysningssikkerhet. Kravene innebærer at den behandlingsansvarlige og databehandlere skal gjennomføre tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen. Ved vurderingen av hva som er et egnet sikkerhetsnivå, skal det særlig tas hensyn til risikoene forbundet med behandlingen, for eksempel som følge av utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring eller ikke-autorisert utlevering av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet.

Krav til gjennomføring av risiko og sårbarhetsanalyser er forankret i personvernforordningens artikkel 24 og artikkel 32, og disse bestemmelsene angir også eksempler på hvilke momenter som må

vurderes i slike analyser. Forordningen forutsetter videre at innførte tiltak både skal «sikre og påvise» at regelverket etterleves. Dette forutsetter en systematikk som i praksis etableres gjennom rutiner i et styringssystem. Rutinene må også være egnede for å ivareta kravet, noe som innebærer at de må ha et klart innhold om blant annet ansvar og oppgaver ved gjennomføring av ROS-analyser.

Retningslinjen/rutinen må inneholde overordnet beskrivelse av arbeidet med ROS analyser, f.eks. hvem som har ansvaret, frekvens/hyppighet på revisjon og kontrollaktiviteter (rapportering og oppfølging).

11.4. Kommunenes besvarelse

I gjennomgangen av besvarelsene har vi vurdert om kommunene har sendt oss en overordnet retningslinje for gjennomføring av risiko og sårbarhetsanalyser (ROS). Vi har vurdert om retningslinjen inneholder informasjon om hvem som har ansvaret for risiko og sårbarhetsanalyser, når slike analyser skal gjennomføres, samt hvor ofte disse revideres. Vi har videre undersøkt om retningslinjen inneholdt beskrivelser av kontrollaktiviteter som rapportering og oppfølging.

Fylkeskommunene har utmerket seg med god dokumentasjon og gode beskrivelser av sine retningslinjer. Litt over en tredjedel av kommunene har sendt oss dokumentasjon som viser at de har gode retningslinjer for gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser.

I kommunenes besvarelser ser vi likevel at mange av de innsendte retningslinjene er svært fragmentert og beskrevet i ulike dokumenter. Dette gjør at retningslinjene fremstår som lite tilgjengelige, uoversiktlige og vanskelige å navigere i. Dette til tross for at mange kommuner benytter kvalitetssystemer fra levert av eksterne for å holde oversikten over risiko- og sårbarhetsanalyser.

En tredjedel av kommunene har sendt oss mangelfulle retningslinjer (og rutiner) for risiko- og sårbarhetsanalyser. Vi har mottatt mange overordnede beskrivelser av hvordan arbeidet med ROS-analysene er tenkt gjennomført, men uten at de har noen referanser til egen dokumentasjon. Beskrivelsene fremstår som lite forpliktende og er ikke egnet som retningslinjer eller rutiner for å sette organisasjonen i stand til å ivareta sine forpliktelser.

Noen kommuner har sendt oss styrende retningslinjer i tråd med vårt krav i brevkontrollen, andre har sendt gjennomførende rutiner som skjemaer, sjekklister og annet malverk for hvordan risiko- og sårbarhetsanalysene skjematisk skal settes opp.

Den siste tredjedelen av kommunene har helt manglende eller svært utilstrekkelige retningslinjer.

11.5. Datatilsynets vurdering

Vi observerer at majoriteten av kommunene mangler en tilstrekkelig overordnet retningslinje for arbeidet med vurdering av risiko.

Mange kommuner har derimot rutiner og skjemaer for hvordan en risiko- og sårbarhetsanalyse praktisk skal gjennomføres. Vi ser positivt på at kommunene har utarbeidet slike malverk, men understreker likevel nødvendigheten av en overordnet retningslinje som sikrer en helhetlig systematikk i arbeidet med vurdering av risiko.

11.6. Veiledning

Kommunene har mange behandlingsaktiviteter i mange ulike systemer. I tillegg har de en IKT-portefølje bestående av nye og gamle systemer som er basert på ulike teknologi. Dette gjør kommunens systemlandskap både komplekst og uoversiktlig.

Kommunene skal gjennomføre en risikovurdering før personopplysninger behandles og før man tar i bruk et informasjonssystem. Kommunene skal også gjennomføre risikovurderinger ved endringer i forhold som kan påvirke informasjonssikkerheten, for eksempel i behandlinger, informasjonssystem, eller endringer i trusselbildet.

For å sikre god risikostyring i kommunen anbefaler vi at kommunen utarbeider en overordnet retningslinje for gjennomføring av risikovurderinger. Retningslinjen bør være en del av de styrende dokumentene i internkontrollsystemet og omfattes av ledelsens gjennomgang. Den overordnede retningslinjen bør inneholde informasjon om når og hvordan en risikovurdering skal gjennomføres, hvem som har ansvaret for gjennomføring, oppfølging og rapportering til ledelsen, samt hvilke grenser for risiko som er akseptable (risikoappetitt).

Denne retningslinjen vil kunne bidra til at arbeidet med å avdekke risiko og identifisere risikoreduserende tiltak i kommunen er systematisk og konsistent, og ikke tilfeldig og vilkårlig.

Datatilsynets nettsider inneholder generell [veiledning om etablering av internkontroll](#). Veiledningen inneholder i tillegg konkrete maler og støtteverktøy som kan benyttes.

Hos Datatilsynet kan man også lese mer om hvordan gjennomføre en [risikovurdering](#).

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir):
 - [Styrende](#).
 - [Gjennomførende](#).
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM):
 - [NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet 2.0](#).
- Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet (KiNS):
 - [Prosedyre for risikostyring av informasjonssikkerheten](#).
- Norm for informasjonssikkerhet i helse og omsorgssektoren (Normen):
 - [Veileder om risikostyring i informasjonssikkerhet og personvern](#).

12. Sikkerhetsstrategi

12.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Vi ba kommunene om å oversende sin eventuelle overordnede sikkerhetsstrategi.

12.2. Personvernregelverket om sikkerhetsstrategi

Personvernforordningen har ingen klare krav til at man må etablere en sikkerhetsstrategi. Det er likevel et organisatorisk tiltak som er å anbefale for å sikre etterlevelse av personvernregelverket.

12.3. Nærmere om sikkerhetsstrategi som tiltak

En sikkerhetsstrategi er en plan for gjennomføring av sikkerhetsarbeidet i en virksomhet. Strategien skal beskrive hvordan de overordnede kravene til sikkerhet (sikkerhetsmålene) skal ivaretas. Sikkerhetsmål og –strategi er virksomhetens overordnede styrende dokument for ivaretagelse av informasjonssikkerhet. En strategi skal bidra til at virksomhetens styringssystem for informasjonssikkerhet er i samsvar med lovkravene i blant annet personvernforordningen.

En velfungerende overordnet strategi bidrar til at kommunenes arbeid med å ivareta informasjonssikkerheten ikke blir tilfeldig og fragmentert, og vil styrke kommunenes evne til å forebygge sikkerhetshendelser.

12.4. Kommunenes besvarelse

I vår gjennomgang av besvarelsene har vi vurdert om kommunene har en overordnet sikkerhetsstrategi, og om denne inneholdt en beskrivelse av roller og ansvar, rutiner for kvalitetssikring og revisjon, samt ledelsens gjennomgang. Vi presiserer at regelverket ikke pålegger konkrete plikter til å ha en slik strategi, noe vi tar høyde for når vi vurderer kommunenes samlede modenhet på dette punktet.

Resultatet av gjennomgangen viser at hele 60 av 94 kommuner har svært mangelfulle eller helt mangler en overordnet sikkerhetsstrategi.

Dokumentasjonen som er sendt oss inneholder i mange tilfeller generelle beskrivelser, uten at de ser ut til å være innarbeidede og spesifikke for kommunen. Beskrivelsene er i mange tilfeller lite forpliktende, korte og overordnede og inneholder lite relevant informasjon om hva som skal gjøres. I mange tilfeller refereres det til dokumenter som ikke er vedlagt eller som i liten grad gir ytterligere detaljer. Disse dokumentene bærer i mange tilfeller preg av å være gamle og utdaterte.

Det er gjennomgående at strategiene mangler beskrivelser av ansvarsfordeling og rutiner for gjennomføring av revisjoner og ledelsens gjennomgang. I de tilfellene denne informasjonen fremgår er det en tendens at beskrivelsene er overfladiske og kortfattede. Vi ser eksempler på at kommunen beskriver behovet for, men ikke de faktiske retningslinjene for revisjon og ledelsens gjennomgang. Slike beskrivelser fremstår som lite håndfaste og konkrete.

12.5. Datatilsynets vurdering

Datatilsynet ser at det er fragmenter av sikkerhetsstrategien i mange ulike dokumenter. Dette gjør arbeidet med å identifisere strategipunktene krevende, og antagelig også vanskelig å jobbe etter i praksis.

Mange besvarelser styrkes av at kommunen har vedlagt eksempler på sikkerhetsinstrukser, sikkerhetstiltak, tiltakskort for å sikre beredskap og annen dokumentasjon som gir inntrykk av at kommunen har et aktivt forhold til arbeidet med å styrke informasjonssikkerheten.

Flere kommuner skriver at de nå har startet arbeidet med å utarbeide en helhetlig sikkerhetsstrategi og har sendt oss sine påbegynte og uferdige utkast. Dette synes vi er veldig positivt.

12.6. Veiledning

Vi anbefaler at kommunene utarbeider en helhetlig og overordnet sikkerhetsstrategi. De strategiske punktene bør samles i et dokument slik at de kan sees i sammenheng. Dette vil lette arbeidet med ledelsens gjennomgang og ved løpende oppdateringer av strategien. Det vil også gjøre det enklere for brukerne å finne frem til, forstå og aktivt benytte strategiens innhold.

En helhetlig sikkerhetsstrategi vil kunne fungere som en veiviser for alle som jobber med å ivareta og styrke informasjonssikkerheten i kommunen. Den vil også kunne bidra til økt forståelse hos brukerne når det kommer til kommunenes satsninger og prioriteringer på informasjonssikkerhetsområdet.

På [Datatilsynets nettsider](#) kan du finne informasjon om, samt en konkret mal for, hvordan en slik strategi kan se ut (maler, verktøy, styrende dokumenter).

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir)
 - [Ledelsens styring og oppfølging](#).

13. IKT-samarbeid

13.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Vi ba kommunene om å sende oss en oversikt over eventuelle IKT-samarbeid med andre kommuner.

Begrunnelsen for at vi ønsket oversikt over slike samarbeid gjennom brevkontrollen, var at vi ønsket en generell oversikt over utbredelsen. I tillegg ønsket vi å se i hvilken grad (eller om) slike samarbeid har påvirkning på kommunens evne til å etterleve personvernregelverket.

13.2. Personvernregelverket om samarbeid

Dersom kommunenes samarbeid innebærer at de overlater oppgaver knyttet til behandlingsansvaret sitt til andre, må det inngås avtaler om dette. Dette gjelder både for databehandlerrelasjoner og i tilfeller av felles behandlingsansvar.

Bestemmelsene som regulerer dette følger av personvernforordningen artikkel 26-29.

Kommunene har i utgangspunktet stor frihet til å velge hvordan de skal samarbeide, selv om kommuneloven setter noen begrensninger.

Personvernforordningen krever at fordelingen av ansvar og oppgaver er tydelig regulert.

13.3. Kommunenes besvarelse

Et flertall av kommunene skrev at de deltok i et formelt IKT-samarbeid, men har valgt ulike løsninger for dette. Vi kan lese av kommunenes besvarelser at flere samarbeidsformer er representert i denne gruppen:

- Samarbeid som er formalisert gjennom en samarbeidsavtale med en vertskommune etter kommunelovens kapittel 20. Disse formaliserte interkommunale samarbeidene har fokus på å etablere felles IKT strategier og løsninger som ofte omfatter etablering og modernisering av driftsmiljøer, informasjonsforvaltning, infrastruktur og i noen tilfeller driftssentre.
- Samarbeid ved å ha eierinteresser i interkommunale selskap (IKS) eller felleseide aksjeselskaper gjennom en formell skriftlig avtale. Disse selskapene har ofte som oppgave å bidra til å sentralisere, effektivisere og profesjonalisere IKT-driften for kommunene. Omfanget av selskapets oppgaver varierer fra samarbeid til samarbeid. Alle fylkeskommunene som tok del i brevkontrollen svarte at de hadde valgt denne samarbeidsformen.
- Samarbeid ved deltakelse i kommunalt oppgavefellesskap etter kommunelovens kapittel 19. Når slike fellesskap opprettes skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i oppgavefellesskapet. Denne samarbeidsformen er tilpasset samarbeid om felles kommunale oppgaver, som for eksempel IKT-tjenester.

Et mindretall av kommunene oppga å ikke delta i et formalisert samarbeid. Ofte har disse allikevel inngått enkelte avtaler direkte med andre nærliggende kommuner i forhold til anskaffelser, felles personvernombud og felles kompetansehevende tiltak. Noen av kommunene i denne gruppen oppgir at fremtidige IKT-samarbeid med andre nærliggende kommuner er under utredning.

Mange kommuner og fylkeskommuner engasjerer seg frivillig i regionale digitaliseringsnettverk. Disse beskrives ofte som et partnerskap mellom kommunene og fylkeskommunen, der målet er gode digitale løsninger for kommunale tjenesteytere og kommunenes innbyggere.

Digitaliseringsnettverkene kan bidra til å sette en felles strategisk retning på digitaliseringsarbeidet og tilrettelegge for samarbeid mellom medlemmene.

13.4. Datatilsynets vurdering

Vi ser eksempler på at vertskommuner (jf. kommuneloven kapittel 20) har sendt oss dokumentasjon som i større grad enn andre kommuner blir vurdert til å være tilstrekkelig. Vi kan dog ikke konkludere med at dette er en klar tendens.

Flere kommuner sender likelydende dokumenter som andre kommuner de er i samarbeid med. Enkelte kommuner viser til dokumentasjonen til vertskommunen.

Vi ser en svak tendens til at deltakende kommuner i slike samarbeid i for stor grad hviler seg på vertskommunen, og vi er usikre på graden av etterlevelse i disse kommunene.

Der vertskommunen har levert med høy kvalitet er det heller ikke noen indikasjon på at de deltakende kommunene i samarbeidet leverer samme kvalitet. Kvaliteten er svært varierende og skiller seg ikke fra kommuner som ikke inngår i noe IKT-samarbeid.

13.5. Veiledning

Datatilsynet ser at det å etablere IKT-samarbeid kan ha store fordeler, men det forutsetter at den enkelte kommune er sitt ansvar bevisst, og ikke i for stor grad støtter seg på hva de samarbeidende kommunene gjør. Behandlingsansvaret forblir hos den enkelte kommunen.

Dersom man overlater deler av oppgavene man har behandlingsansvar for til et slikt samarbeid, må kommunene og fylkeskommunene vurdere om det er nødvendig å inngå avtaler i tråd med personvernforordningen artikkel 26-29.

Datatilsynet har [utarbeidet veiledning om databehandlerrelasjoner og databehandleravtaler](#).

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir):
 - [Vurdere tilgang til data](#).
- KS:
 - [Databehandleravtale til tjenesteavtale](#).
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen):
 - [Mal for databehandleravtale](#).
 - [Bruk av databehandler \(faktaark 10\)](#).

14. Autentiseringsløsninger

14.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Vi ba kommunene om å sende oss styrende retningslinjer for autentiseringsløsninger i kommunen. Autentiseringsløsninger har som sin primære oppgave å bekrefte brukerens identitet, og er et subsett av det overordnede tiltaket tilgangsstyring.

Grunnen til at vi ønsket en slik oversikt er at utilstrekkelige autentiseringsløsninger, i særdeleshet løsninger som kun benytter brukernavn og passord som eneste mekanisme er en vesentlig årsak til at uønskede aktører lykkes med å skaffe seg tilgang til virksomheter. Det er også en gjennomgående observasjon at kommunene setter krav til enkelte brukergrupper som ansatte, men utelater å sette autentiseringskrav til privilegerte konti, som system- og administrative brukere. Det er også i stor grad manglende kartlegging av hvilke systemer som krever autentisering, vurdering av kritikalitet på disse og hvilket beskyttelsesbehov disse har.

Dette kan også være en årsak til at uønskede inntrengere etter initiell tilgang (med begrensede rettigheter) over tid kan skaffe seg tilganger med forhøyede rettigheter. Dette gir grunnlag for alvorlige og omfattende brudd på personopplysningsikkerheten ved bl.a. uthenting, manipulering og sletting av personopplysninger fra sensitive løsninger, og noen tilfeller også løsningene for sikkerhetskopiering og gjenoppretting.

Vi ønsket å se i hvilken grad kommunene har effektive retningslinjer for autentisering, som dekker alle systemer og alle brukergrupper, inkludert vurderinger eventuell sterk autentisering (et begrep som også omfatter 2-faktor og multifaktor autentisering).

14.2. Personvernregelverket om autentiseringsløsninger

Personvernforordningens artikkel 32.1.b krever at man skal ha "evne til å sikre vedvarende konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og robusthet i behandlingssystemene og -tjenestene". Kravene til konfidensialitet kan klart kobles til krav om tiltak for å sikkert bekrefte brukerens identitet for tilgang til systemer som inneholder personopplysninger, og setter også krav til tilgjengelighet.

14.3. Nærmere om krav til autentiseringsløsninger

Dette innebærer at løsningen også skal sikre at gyldige brukere alltid har den nødvendige tilgjengelighet til systemene, noe som er ekstra viktige for systemer som berører liv og helse. Autentisering skal være robust nok til å fungere stabilt over tid og under krevende situasjoner, f.eks. når de er under press fra uønskede aktører.

For å sikre forutsigbarhet rundt hva som regnes som «egne tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen», bør man ta utgangspunkt i anerkjente rammeverk, for eksempel det internasjonale rammeverket ISO 27001 (krav) og ISO27002 (kontroller) som en referanse. «Grunnprinsipper om IKT-sikkerhet 2.0» (Nasjonal Sikkerhetsmyndighet) er en norsk veiledning som blant annet har koblinger til kontrollpunktene fra ISO 27002, i tillegg til referanser mot andre anerkjente rammeverk.

Datatilsynet har spesifikt tatt utgangspunkt i grunnprinsippene "2.6 Ha kontroll på identiteter og tilganger" som veiledning for hva som være et utgangspunkt for egnede tekniske og organisatoriske tiltak knyttet til autentisering i kommunen. Datatilsynet viser også til KINS (Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet) ISMS, et styringssystem for informasjonssikkerhet som baserer seg på ISO 27001. Dette styringssystemet inneholder et omfattende bibliotek med maler for dokumentasjon, inkludert retningslinjemaler for tilgangsstyring og autentisering.

14.4. Kommunenes besvarelser og Datatilsynets vurdering

I gjennomgangen av besvarelsene vurderte vi om kommunen har sendt oss tilfredsstillende retningslinjer for autentisering, og hvorvidt den var forankret i anerkjente krav og standarder. Videre vurderte vi om retningslinjene var komplette, strukturerte og hadde et innhold som gjør at de kan fungere som et godt underlag for å frembringe egnede og effektive autentiseringsløsninger tilpasset kommunenes behov.

Datatilsynet har valgt å ikke gjengi kommunenes besvarelser eller våre vurderinger knyttet til dette temaet i samlerapporten. Begrunnelsen for dette er at informasjon om sikkerhetstiltak er underlagt taushetsplikt i medhold av personopplysningsloven § 24, første ledd, annet punktum. Vi har derfor i stedet valgt å fokusere på å gi veiledning i det følgende.

14.5. Veiledning

Mangelfulle autentiseringstiltak kan gjøre kommunene sårbare for forsøk på uønsket tilgang og eventuelt digital utpressing mot egne systemer, samtidig som de potensielt er sårbare for de negative konsekvensene av akkurat slike hendelser.

Effektiv autentisering, og spesielt sterk autentisering, er et av de mest virkningsfulle tiltakene for å redusere sannsynligheten at uønskede aktører kommer inn på virksomhetens systemer, med påfølgende brudd på personopplysningsikkerheten som en mulig konsekvens.

Gjennom retningslinjer skal kommunenes ledelse stille krav til nivå av motstandsdyktighet mot tilfeldige og rettede angrep mot kommunens systemer. Slike retningslinjer vil motvirke at effektiviteten i etablerte tiltak er overlatt til og avhengig av utførende ressurser. Uten retningslinjer vil man kunne skape risiko for store og tilfeldige variasjoner avhengig av enkeltpersoners kapasitet, kompetanse og ressurser (tid og økonomi).

Implementerte autentiseringstiltak kan være gode, grundige og effektive og tilfredsstillende i praksis, selv om det ikke er etablert retningslinjer.

Effektiviteten av en autentiseringsløsning avhenger imidlertid av at man har gode, klare og konkrete retningslinjer for autentisering og en effektiv strategi for overordnet tilgangsstyring, integrert i det overordnede styringssystemet. Disse retningslinjene skal også være utgangspunktet for å kunne utarbeide operative prosesser, prosedyrebeskrivelser og driftsrutiner som skal sikre etterlevelse av retningslinjene. Retningslinjene kan også fungere som underlag for krav og forventninger til tjenestekvalitet på avtaler som gjøres med eksterne parter som leverer autentiseringstjenester.

Datatilsynet ser en trend knyttet til meldinger om brudd på personopplysningsikkerheten ved at hendelser oppstår og uønskede aktører skaffer seg tilgang til virksomhetens systemer ved å utnytte svakheter i autentiseringsløsningene. Den mest åpenbart utnyttede sårbarheten knytter seg til bruken av passord som eneste faktor for autentisering. Passord som eneste faktor har i praksis vist seg å være sårbart fordi en for stor del av løsningens effektivitet overlates til den enkelte brukers subjektive anvendelse av tiltaket.

Såkalte credential stuffing-angrep utgjør en betydelig og mye anvendt sikkerhetstrussel. Dette er en angrepsmetode som utnytter svakheten ved systemer som kun benytter passord og tendensen til å gjenbruke samme brukernavn (ofte epostadresse) og samme passord på tvers av flere tjenester. Ved å bruke stjålne påloggingsdetaljer hentet fra andre tjenester, kan trusselaktører få tilgang til kontoer i virksomhetens egne systemer. Disse angrepene er automatiserte og skjer ofte i stor skala. Sterk autentisering er et effektivt tiltak for å redusere sårbarheten for slike typer angrep.

Passord som eneste faktor kan også medføre at en aktør med tilgang til virksomhetens systemer har gode muligheter til å tilegne seg forhøyede rettigheter over tid. Hendelser av typen «digital utpressing» (ransomware) har svært ofte benyttet seg av svakheter knyttet til autentiseringsløsninger. Løsninger som benytter sterk autentisering (inkl. multifaktor / 2-faktor autentisering) har egenskaper som både gjør at det å skaffe seg en initiell tilgang og å kunne bevege seg skjult i systemene over tid er langt mer krevende. Sterk autentisering vil også kunne gjøre det mer krevende for interne utro tjenere å få uønskede tilganger.

Men sterk autentisering, hvis den kun er implementert på deler av virksomhetens løsninger eller kun for enkelte brukergrupper, risikerer å ikke gi den ønskede beskyttelseeffekt og kan til og med bidra til en følelse av falsk trygghet. Det er også viktig at kommunene ikke bare setter krav til enkelte brukergrupper som ansatte, men også autentiseringskrav til privilegerte konti, som system- og administrative brukere, samt eksterne leverandører. Det er også viktig å ha et bevisst forhold til hvilke konkrete systemer som krever autentisering, vurdering av kritikalitet på disse og hvilket beskyttelsesbehov disse har. Alle relevante klientplattformer må inkluderes, også mobiltelefoner og nettbrett. Det kan også være spesielle brukergrupper som krever spesielle vurderinger av hva som er egnede og effektive tiltak, f.eks. unge barn i skole.

Forskjellige løsninger for sterk autentisering kan også ha forskjellig motstandsdyktighet mot angrep. Det er dokumenterte eksempler på at f.eks. SMS-baserte, men også andre typer sterk autentisering

er blitt omgått. De fleste metoder for sterk autentisering er imidlertid i praktisk bruk bedre enn enkeltfaktor passordbasert autentisering.

I situasjoner med alvorlige brudd på personopplysningssikkerheten vil fravær av retningslinjer eller vurdering av at retningslinjer for autentisering være forhold som regnes som skjerpende.

Datatilsynet anbefaler, basert på NSMs grunnprinsipper, at kommunen etablerer strukturerte retningslinjer for:

- krav til overordnet strategi for hvilke autentiseringsnivåer som skal implementeres for hvilke systemer og hvilke brukergrupper (ønsket beskyttelsesnivå for kommunen)
- krav til kartlegging av virksomhetens systemer og tjenester i kontekst behovet for forskjellige typer autentiseringsnivåer; inkludert mobiltelefoner, nettbrett og annet spesialutstyr
- krav identifisering og kategorisering av de forskjellige brukergrupper og disses behov for forskjellige autentiseringsnivåer; sluttbrukere både i virksomhetens nettverk og fra eksterne lokasjoner, administratorer, systembrukere, eksterne leverandører osv.
- krav til oppdatert dokumentasjon av hvilke systemer som har implementert hvilke autentiseringsnivåer for hvilke brukergrupper
- krav til utarbeidelse av driftsrutiner og prosedyrer for operativ drift av autentiseringsløsningene
- krav om risikovurdering og kvalitetsvurdering av selve autentiseringsløsningene (med bevissthet om at forskjellige løsninger også for sterk autentisering kan ha varierende motstandsdyktighet mot angrep)
- krav til løpende overvåking av og regelmessig revisjon/vurdering av løsningenes effektivitet

Annen relevant veiledning

- Datatilsynet:
 - [Bruk av sterk autentisering](#)
 - [Biometri](#)
 - [Veiledning om credential stuffing-angrep](#)
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM):
 - [Grunnprinsipper for IKT-sikkerhet](#)
 - [Støtteverktøy for NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet 2.0](#)
 - [Råd og anbefalinger om passord](#)
- KiNS (Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet)
 - [KINS STYRINGSSYSTEM](#)
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen):
 - [Autentisering](#)

15. Sikkerhetskopiering og gjenoppretting

15.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Vi ba kommunene om å sende oss deres styrende retningslinjer for sikkerhetskopiering og gjenoppretting. Disse tiltakene har som sin primære oppgave å sikre tilgjengelighet til og integritet i systemer og data ved uforutsette eller uønskede hendelser.

Begrunnelsen for at vi ønsket en slik oversikt er at evnen til å gjenopprette tilgjengeligheten og tilgangen til personopplysninger dersom det oppstår en hendelse, fremstår som svært varierende i avviksmeldinger som sendes til Datatilsynet. Samtidig fremstår effektivitet og robusthet på dette tiltaket som en viktig suksessfaktor for vellykket og effektiv håndtering av konsekvenser av hendelser. Det kan også bidra betydelig til å redusere kostnadene med etterarbeidet ved hendelser.

15.2. Personvernregelverket om sikkerhetskopiering og gjenoppretting

Personvernforordningen artikkel 32.1.b setter som krav at man skal ha "evne til å sikre vedvarende konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og robusthet i behandlingssystemene og -tjenestene". Personvernforordningen artikkel 32.1.c setter som ytterligere spesifisering at man har "evne til å gjenopprette tilgjengeligheten og tilgangen til personopplysninger i rett tid dersom det oppstår en fysisk eller teknisk hendelse".

15.3. Nærmere om krav til sikkerhetskopiering og gjenoppretting

Kravene i personvernforordningen gir klare forventninger til å ha systemer for sikkerhetskopiering og gjenoppretting, hvor det er lagt vekt på elementet «evne til gjenoppretting». Dette betyr at tiltaket «sikkerhetskopiering» i seg selv har begrenset verdi hvis ikke elementet «gjenoppretting» er effektivt. I tillegg skal løsningen ivareta den nødvendige tilgjengelighet til systemer og persondata, noe som er ekstra viktige for systemer som berører liv og helse. Systemene skal være robuste nok til å fungere over tid og under krevende situasjoner, f.eks. når de er under press fra uønskede aktører.

For å sikre forutsigbarhet rundt hva som regnes som «egne tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen», er det relevant og nyttig å utgangspunkt i det internasjonale rammeverket ISO 27001 (krav) og ISO 27002 (kontroller) som en referanse. «Grunnprinsipper om IKT-sikkerhet 2.0» (Nasjonal Sikkerhetsmyndighet) er en norsk veiledning som blant annet har koblinger til kontrollpunktene fra ISO 27002, og i tillegg til referanser mot andre anerkjente rammeverk (se «Relevant veiledning» under).

Datatilsynet har spesifikt tatt utgangspunkt i NSMs grunnprinsipp nr. "2.9 Etabler evne til gjenoppretting av data" som veiledning for hva som være et utgangspunkt for egnede tekniske og organisatoriske tiltak knyttet til sikkerhetskopiering og gjenoppretting i kommunen.

15.4. Kommunenes besvarelse og Datatilsynets vurdering

Datatilsynet har valgt å ikke gjengi kommunenes besvarelser eller våre vurderinger knyttet til dette temaet i samlerapporten. Begrunnelsen for dette er at informasjon om sikkerhetstiltak er underlagt taushetsplikt i medhold av personopplysningsloven § 24, første ledd, annet punktum. Vi har derfor i stedet valgt å fokusere på å gi veiledning i det følgende.

15.5. Veiledning

Effektive systemer for sikkerhetskopiering og gode prosedyrer for gjenoppretting er kritiske tiltak for å redusere konsekvensene ved hendelser hvor uvedkommende aktører vellykket kommer inn på virksomhetens systemer. Slike innbrudd kan føre til brudd på personopplysningssikkerheten i form av tap, ødeleggelse eller manipulasjon av data.

Erfaringer fra de siste årene viser at bare en enkelt hendelse kan medføre store kostnader og en betydelig del av disse kostnadene er knyttet til prosesser for gjenoppretting av systemer. I tillegg har naturligvis sikkerhetskopiering og gjenoppretting en vesentlig rolle for å håndtere interne «hverdagshendelser» som skyldes interne uhell eller feil på systemer.

Kommunene må gjennom retningslinjer stille krav til funksjonalitet og robusthet for systemer for sikkerhetskopiering og gjenoppretting, inkludert forventninger til gjenopprettingstid og evnen til å beskytte mot rettede forsøk på å slette eller ødelegge selve sikkerhetskopiene. Retningslinjene bør ha forankring i kommunens styringssystemer for informasjonssikkerhet.

Manglende retningslinjer kan ha betydning for om sikkerhetskopiering og gjenoppretting fungerer som et effektivt tiltak og uavhengig av enkeltpersoners kapasitet, kompetanse og ressurser (tid og budsjetter).

Retningslinjer må dekke både sikkerhetskopieringsprosesser og gjenoppretingsprosesser.

Effektiviteten av sikkerhetskopiering og gjenoppretting avhenger av at man har gode, klare og konkrete retningslinjer, og en effektiv strategi for overordnet sikkerhet, og beredskapsplaner, integrert i det overordnede styringssystemet.

Datatilsynet ser klare trender knyttet til meldinger om brudd på personopplysningssikkerheten at vellykkede hendelser av typen «digital utpressing» (ransomware) har som strategi å slette, kryptere eller manipulere data. Det fremstår også som et mål å få tilgang til og slette data som er sikkerhetskopierte. Dette betyr at man gjør seg selv sårbar ved at man er tvunget til å gi etter for digital utpressing, i stedet for å benytte egne tiltak for å gjenopprette systemer.

Manglende retningslinjer kan føre til at kunnskap om hvordan systemer fungerer i krevende situasjoner, som f.eks. vellykkede digitale utpressingsangrep, er ukjent og avhengig av tilfeldigheter. Retningslinjer skal motvirke sårbarhet gjennom avhengigheten til at de «riktige» personene er tilgjengelige. Etablerte retningslinjer reduserer også sårbarheter knyttet til personavhengig kunnskap og kompetanse til å gjenopprette en sammensatt IKT-portefølje. Porteføljen kan bestå av systemer med komplekse sammenhenger som bør kunne settes tilbake til produksjonsstatus med korrekte programwareversjoner, sikkerhetskonnfigurasjoner og med siste korrekte versjoner av datasett med integritet i behold.

Datatilsynet har over tid observert at for en del alvorlige hendelser har det vist seg at sikkerhetskopierte data også har vært mangelfulle, utdaterte og i noen sammenhenger vært svært krevende å tilbakeføre til produksjonsstatus. I noen tilfeller har gjenoppretting tatt dager og uker, heller enn minutter og timer som en korrekt konfigurert løsning kan være i stand til å levere. I de mest kritiske tilfellene har tilbakeføring av siste versjon av sikkerhetskopier ikke vært mulig, og man har måttet basert seg på gjenoppbygging fra mer eller mindre tilfeldige og ofte svært utdaterte kilder.

Kommunen må også definere og spesifisere hvilke datasett som er kritiske og hvilke som er mindre kritiske, og de må tilpasse sine strategier ut i fra dette.

Kostnadene ved slike utfordrende gjenopprettingsprosesser kan bli svært høye, både på grunn av driftsstans og fordi arbeidet i seg selv blir svært ressurskrevende og krever spesialkompetanse. For de mest alvorlige situasjonene er data permanent tapt, til tross for at man trodde fungerende sikkerhetskopiering fant sted.

Kommunen må bør derfor utarbeide krav, strategier og prosedyrer for gjenoppretting av systemer og data. Slike retningslinjer bør inneholde konkrete prosedyrer for gjenoppretting, testing og øvelse hvor man som simulerer faktiske hendelser. Retningslinjene bør også omfatte forventninger til gjenopprettingstid.

Gjenopprettingsprosesser bør sees i sammenheng med tilstøtende tiltak som generelle beredskapsplaner for krisesituasjoner. Dette bør for eksempel omfatte beskrivelser av beredskapsteam, samarbeidspartnere, planer for tilgang til nytt/ekstra utstyr hvis behov og eventuelle tilgang til alternative, midlertidige lokasjoner for IT-systemer ved behov.

Datatilsynet anbefaler, basert på NSMs grunnprinsipper, at kommunens retningslinjer inneholder følgende:

- krav til strukturert kartlegging av systemer og data i kontekst sikkerhetskopiering og gjenoppretting
- krav til verdivurdering av systemer og data
- krav og tilpassede strategier (inkl. hyppighet) for sikkerhetskopiering av forskjellige kategorier datasett
- krav og strategier for sikkerhetskopiering av systemer (programvare, konfigurasjoner, maler og «images»)
- krav og strategier for beskyttelse av sikkerhetskopier (kryptering, tilgangsstyring)
- krav og strategi til (eventuell fysisk) separasjon fra produksjonssystemer
- krav og strategi til testing og revisjon av effektivitet av systemer spesielt i kontekst prosedyrer for gjenoppretting (gjørne tilknyttet simulerte, krevende situasjoner, uavhengig av navngitte enkeltpersoner), øving og testing av disse
- krav og prosedyrer for konkrete gjenopprettingsprosesser
- krav til gjenopprettingstid for forskjellige systemer og data

Annen relevant veiledning

- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM):
 - [Grunnprinsipper for IKT-sikkerhet.](#)
 - [Støtteverktøy for grunnprinsipper for IKT-sikkerhet 2.0.](#)
- KiNS (Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet)
 - [KINS STYRINGSSYSTEM](#)
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen):
 - [Sikkerhetskopiering.](#)

16. Sikkerhetsrevisjon

16.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

I brevkontrollen ba vi om redegjørelse tilknyttet punkt 4.9 «Styrende retningslinjer/prosedyrer for sikkerhetsrevisjoner, jf. personvernforordningen artikkel 32.1.d)». I dette underkapitlet vil vi ta for oss hva både kommunene og fylkeskommunene har respondert tilknyttet dette punktet.

Punktet er tett knyttet opp til punkt 4.2 (organisering av ansvarsforhold) og punkt 4.3 (styringssystem og internkontroll) i samlerapporten.

16.2. Personvernregelverket om sikkerhetsrevisjon

Kravet til å gjennomføre sikkerhetsrevisjoner er spesifikt forankret i personvernforordningens artikkel 32.1.d). Selve artikkel 32 omhandler sikkerheten ved behandling av personopplysninger, også kalt personopplysningssikkerhet. Lovteksten på dette punktet beskriver at behandlingsansvarlig og databehandler skal gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, herunder «en prosess for regelmessig testing, analysing og vurdering av hvor effektive behandlingens tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak er».

For å kunne etterleve dette kravet, legger Datatilsynet til grunn at den ansvarlige må etablere egnede rutiner/retningslinjer/prosedyrer, jf. også artikkel 32 nr. 4.

16.3. Nærmere om sikkerhetsrevisjon

Virksomhetene må jevnlig teste, vurdere og evaluere hvor effektive sikkerhetstiltakene de har innført er. En sikkerhetsrevisjon skal omfatte vurdering av organisering, sikkerhetstiltak, og bruk av underleverandører og databehandlere.

Sikkerhetsrevisjon består vanligvis av egenkontroller, internrevisjon og revisjon gjennomført av eksterne parter. Dersom sikkerhetsrevisjonen avdekker bruk av informasjonssystemer som ikke er i tråd med intensjonen, bør det vurderes tiltak for å håndtere situasjonen. Resultatet fra sikkerhetsrevisjon bør dokumenteres og være en del av ledelsens gjennomgang.

I tillegg bør daglig oppfølging av sikkerhetslogger inngå i virksomhetens sikkerhetsrevisjoner. Funn fra loggkontroll bør håndteres som øvrige avvik.

Rutinene for revisjon må være av en slik karakter at de bidrar til at det gjennomføres revisjoner i tråd med kravene i forordningen. Dette innebærer at de må inneholde beskrivelser av prosessen, ansvar for å gjennomføre den, konkrete oppgaver og tidsintervaller, samt hvordan rapportering av resultatene skal formidles til den behandlingsansvarlige/ledelsen.

16.4. Kommunenes besvarelse

I Datatilsynets gjennomgang av brevkontrollen har vi undersøkt hvorvidt kommunene har styrende retningslinjer, fast revisjon, jevnlig revisjoner, oppfølging av revisjonsresultater, klart ansvar for gjennomføring, at det er ledelsesforankret, og om det finnes eksempler på om det er gjennomført tidligere.

Det kommer tydelig frem at en større andel av kommunene, så mange som halvparten, har mangelfull eller svært mangelfull dokumentasjon tilknyttet sikkerhetsrevisjon. Det er flere årsaker til dette.

Oppsummert mener vi at det er gjennomgående at de kontrollerte kommunene mangler konkret dokumentasjon, både styrende og gjennomførende. Vi observerer at det i mange tilfeller er manglende tidfesting for revisjon, manglende rutiner, eller at det kun vises til eksterne databehandlere. Flere kommuner har videre nevnt at dokumentasjonen per dags dato er under arbeid.

Det er i underkant av én fjerdedel som har tilstrekkelig dokumentasjon tilknyttet sikkerhetsrevisjon. Det som kjennetegner disse er at de har helhetlig dokumentasjon med tydelige føringer på gjennomføring og revidering. Sikkerhetsrevisjonen i disse kommunene virker å være godt forankret i ledelsen, og det er konkretisert hvordan revisjonen skal gjøres og hvor ofte. Vi kan se eksempler på at flere av disse kommunene er del av kommunale samarbeid innenfor informasjonssikkerhet og personvern, eksempelvis interkommunale selskaper.

Kun 1 av 5 fylkeskommuner har levert dokumentasjon som anses å være tilstrekkelig på dette punktet. Vi observerer at fylkeskommunene jevnt over mangler dokumentasjon for sikkerhetsrevisjoner. Sikkerhetsrevisjons nevnes i overordnede dokumenter, men konkret dokumentasjon og gjennomførende rutiner mangler.

16.5. Datatilsynets vurdering

Datatilsynet vurderer at kommunene samlet sett i liten grad har tilfredsstillende dokumentasjon tilknyttet sikkerhetsrevisjoner. Det er gjentakende at eksisterende dokumentasjon på dette kontrollområdet er fragmentert. Det mangler konkret og helhetlig dokumentasjon, både styrende og gjennomførende. Videre ser vi at det ofte er mangler tidfesting for revisjon, rutiner, og at det kun vises til eksterne databehandlere og/eller leverandører.

Mange besvarelser styrkes likevel av at kommunen har vedlagt eksempler på sikkerhetsinstrukser, sikkerhetstiltak, tiltakskort for å sikre beredskap og annen dokumentasjon som gir inntrykk av at kommunen har et aktivt forhold til arbeidet med å styrke informasjonssikkerheten.

Det som kjennetegner kommunene som har tilstrekkelig dokumentasjon er at de har tydelige styrende dokumentasjon og klare føringer på gjennomføring. Sikkerhetsrevisjonen i disse kommunene virker å være godt forankret i ledelsen, og det er konkretisert hvordan revisjonen skal gjøres og hvor ofte. Videre kan vi se tendenser på at flere av disse kommunene er del av kommunale samarbeid innenfor informasjonssikkerhet og personvern, eksempelvis interkommunale selskaper.

Blant flere av kommunene som har levert tilstrekkelig dokumentasjon, observerer vi at dokumentasjonen har blitt opprettet svært nylig og i forbindelse med denne brevkontrollen. Dette gir positive signaler med tanke på brevkontrollens effekt.

Videre skriver flere kommuner at de nå har startet arbeidet med å utarbeide en helhetlig sikkerhetsstrategi og har sendt oss sine påbegynte og uferdige utkast. Dette synes vi er positivt.

16.6. Veiledning

Virksomheten skal kontrollere at de tekniske og organisatoriske tiltakene for håndtering av personopplysninger brukes og fungerer etter hensikten. Virksomheten må jevnlig teste, vurdere og

evaluere hvor effektive sikkerhetstiltakene er. En sikkerhetsrevisjon skal omfatte vurdering av organisering, sikkerhetstiltak, og bruk av underleverandører og databehandlere.

Sikkerhetsrevisjon består vanligvis av egenkontroller, internrevisjon og revisjon av eksterne parter. Dersom sikkerhetsrevisjonen avdekker bruk av informasjonssystemet som ikke er forutsatt, skal dette behandles som avvik. Resultatet fra sikkerhetsrevisjon skal dokumenteres og være en del av ledelsens gjennomgang.

Ledelsen skal årlig gjennomgå sikkerhetsmål, sikkerhetsstrategi og organisering av informasjonssystemene. Ledelsen skal kontrollere at disse er i samsvar med virksomhetens behov og eventuelt oppdatere mål, strategi og organisering. Gjennomgangen utføres etter rutine beskrevet i ledelsens gjennomgang.

For mer informasjon, se.

Annen relevant veiledning

- Digitaliseringsdirektoratet (Digdir):
 - [Veileder på «Måling, evaluering og revisjon».](#)
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM):
 - «[Grunnprinsipper for sikkerhetsstyring](#)», spesielt punkt 3.1 og 3.2.
 - «[Veileder for tilsyn med forebyggende sikkerhetsarbeid](#)».
 - «[Grunnprinsipper for IKT-sikkerhet](#)».
- KS:
 - «[Orden i eget hus](#)», spesielt kapittel 10 og punkt 10.1.
 - «[Kommunedirektørens verktøykasse for personvern og informasjonssikkerhet](#)», spesielt kapittel 6 og punkt 6.3.
- Foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet (KiNS):
 - [Verktøykasse for styringssystem.](#)
 - [KiNS sin prosedyre for internrevisjon.](#)
- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen):
 - [Sikkerhetsrevisjon, faktaark 06.](#)

17. Personvernerklæring

17.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Datatilsynet ba kommunene om å sende lenke til kommunens personvernerklæring.

17.2. Personvernregelverket om personvernerklæringer

Personvernregelverket pålegger de som behandler personopplysninger å gjøre dette på en åpen måte, og det er flere bestemmelser som spesifiserer dette gjennom plikt til å gi konkret informasjon, jf. for eksempel artikkel 13 og 14. Artikkel 12 i personvernforordningen krever at behandlingsansvarlige gir informasjonen på en klar og tydelig måte. Informasjonen skal blant annet legge til rette for at de registrerte kan utøve sine rettigheter.

17.3. Nærmere om personvernerklæringer

Forordningen oppstiller ikke krav til hvordan man gir informasjon, men personvernerklæringer er en effektiv måte å informere alle om hvordan man behandler personopplysninger og om generelle personvernrettigheter. Informasjonen kan også gis på annen måte, så lenge den oppfyller kravene i forordningen.

Det bør samtidig gis informasjon om hvordan rettighetene kan utøves i praksis, for eksempel hvordan man kan be om innsyn.

17.4. Kommunenes besvarelse

De fleste kommunene har utarbeidet og tilgjengeliggjort informasjon til sine innbyggere gjennom personvernerklæringer. Det er kun 1 kommune som opplyser at de mangler en slik erklæring. Enkelte kommuner har generelle personvernerklæringer og i tillegg konkrete tilpasset definerte tjenesteområder som f. eks. skole.

Enkelte personvernerklæringer ligger lett tilgjengelig på forsiden til hjemmesiden til kommunen, mens andre kan finnes ved å gjennomføre søk.

Noen erklæringer er mangelfulle i forhold til forventningene til informasjonen en kommune må gi til sine innbyggere. Disse bærer preg av å være for overordnede og gir lite utfyllende informasjon. I vår gjennomgang opplevde vi også at enkelte lenker til personvernerklæringen ikke fungerte hensiktsmessig.

17.5. Datatilsynets vurdering

Datatilsynets inntrykk er at kommunene generelt har høy grad modenhet når det gjelder informasjon til sine borgere om behandling av personopplysninger.

Vi anbefaler at alle kommunene gjennomgår informasjonen de har gitt til sine innbyggere for å sikre at de etterlever kravene i regelverket.

17.6. Veiledning

Datatilsynet har [utarbeidet veiledning om hvordan informasjon skal gis til de registrerte](#). Her går vi gjennom overordnede krav og gir nærmere veiledning om hvordan informasjonen må uformes og formuleres.

Datatilsynet har også en [egen personvernerklæring](#) som kan brukes som eksempel.

Annen relevant veiledning

- Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse og omsorgstjenesten (Normen):
 - [Veileder for rettigheter ved behandling av helse og personopplysninger](#), særlig punkt 3.3 om retten til informasjon etter personvernlovgivningen.

18. Personvernombud

18.1. Datatilsynets krav om redegjørelse

Datatilsynet ba kommunene om å gi informasjon om kommunens personvernombud. Vi ba om kontaktopplysninger og beskrivelse av hvordan funksjonen er organisert i kommunene. Videre ba vi om at kommunen la ved lenke til kommunens nettside med informasjon om ombudet.

18.2. Personvernregelverket om personvernombud

Personvernforordningen artikkel 37, 38 og 39 slår fast plikten til å etablere personvernombud. Offentlige organer som kommuner er pålagt å utpeke personvernombud, jf. artikkel 37 nr. 1 bokstav a).

Personvernforordningen artikkel 38 nr. 4 angir at de registrerte kan kontakte personvernombudet angående alle spørsmål om behandlingen av deres personopplysninger og om utøvelsen av deres personvernrettigheter.

Artikkel 37 nr. 3 åpner for at flere kommuner på konkrete vilkår kan utpeke et felles personvernombud, og etter nr. 6 åpner bestemmelsen også for at man kan anskaffe tjenesten eksternt gjennom en tjenesteavtale.

18.3. Nærmere om personvernombudsordningen

Personvernombudene er sentrale i virksomhetenes etterlevelse av personvernlovgivningen, og skal ha en uavhengig rolle. Ombudets rolle er å gi råd til ledelsen og andre i virksomheten, men også å kontrollere etterlevelsen av regelverket. I tillegg skal de være kontaktpunkt for de registrerte og Datatilsynet. Dette forutsetter at kontakthinformatjonen til ombudet er tilgjengelig for de registrerte, f.eks. på nettsidene til den ansvarlige eller i personvernerklæringen.

Hensikten med å innføre en obligatorisk ombudsordning i forordningen er å styrke kompetansen om personvernregelverket, samt å sørge for en systematisk oppfølging av de pliktene forordningen pålegger.

Personvernforordningen gir frihet vedrørende organiseringen av ombud, men forutsetter at ombudet er reelt uavhengig og at den ansvarlige legger til rette for at ombudet skal kunne utføre oppgavene i tråd med vilkårene i regelverket.

18.4. Kommunenes besvarelse

Av de som har besvart er det kun 1 kommune som ikke har etablert ordningen personvernombud. 1 kommune opplyser at stillingen som personvernombud for tiden er vakant.

Det er store forskjeller mellom kommunenes organisering av personvernombudsordningen.

Mange kommuner bruker egne ressurser som personvernombud. Stillingsprosenten som ombud varierer for disse fra 100 % til 3 %. Kommunens størrelse ser ut til å ha betydning for hvor stor stillingsprosent ombudene har.

Flere kommuner deler personvernombud med andre kommuner, og besvarelsene gir inntrykk av at dette er ordninger som er regulert gjennom avtale. Hver av kommunene som deler ombud oppgir at ombudets arbeid utgjør mellom 10-20 % stilling.

Det er også en betydelig andel av de mindre kommunene som kjøper denne tjenesten eksternt. Disse oppgir at tjenesten utgjør mellom 10-20 % stilling.

Fylkeskommunene har alle egne personvernombud i 100 % stilling.

De fleste kommunene har informasjon om personvernombudets rolle og oppgaver på sine hjemmesider, både i personvernerklæringen og som konkret informasjon. De fleste oppgir også kontaktinformasjonen til personvernombudet.

18.5. Datatilsynets vurdering

Kommunene har gjennom tilsynene vist at de har implementert personvernombudsordningen, selv om det er forskjellige løsninger for hvordan den er organisert.

Temaet for tilsynene var å få en oversikt over i hvor stor utstrekning ombudsordningen var implementert i kommunene. Vi har ikke gjort en kvalitativ vurdering av innholdet i kommunenes personvernombudsordninger.

Informasjon om ombudet og hvordan man kan komme i kontakt er en sentral forutsetning for at ordningen skal virke etter sin hensikt, og det fremstår som om kommunene i stor grad er bevisste på dette.

18.6. Veiledning

Datatilsynet har utarbeidet forholdsvis omfattende [veiledning om personvernombudsordningen](#).

På disse sidene finnes det blant annet informasjon hvem som plikter å ha personvernombud, hvilke kvalifikasjoner disse må ha og hvordan de ansvarlige skal legge til rette for at ombudene skal kunne utføre oppgavene sine.